

MGL

THOMAS VINTERBERG,
MOGENS RUKOV,
BO HR. HANSEN

PRAZNOVANJE

Mestno gledališče ljubljansko, Čopova 14, 1000 Ljubljana, Slovenija

Hišna centrala **+386 (0)1 4258 222**

Tajništvo **+386 (0)1 4257 148**

Blagajna **+386 (0)1 2510 852**, odprto vsak delavnik od 12. do 18. ure

in uro pred predstavo, e-naslov **blagajna@mgl.si**

E-naslov **info@mgl.si**

Spletno mesto **www.mgl.si**

Barbara Hleng Samobor direktorica in umetniška vodja

Petra Bizjak direktoričina pomočnica – poslovna vodja

Janez Koleša direktoričin pomočnik za tehnične zadeve

Alenka Klabus Vesel dramaturginja in arhivarka

Eva Mahkovič dramaturginja in vodja mednarodnega oddelka

Petra Pogorevc dramaturginja in urednica Knjižnice MGL

Ira Ratej dramaturginja in vodja izobraževalnega programa

Maja Cerar, Martin Vrtačnik lektorja

Simona Belle vodja službe za odnose z javnostmi in trženja

tel. +386 (0)1 4255 000

Helena Štrukelj koordinatorka in planerka programa

tel. +386 (0)1 2514 167

Katarina Koprivnikar vodja projektov

tel. +386 (0)1 4258 222

Petra Setničar koordinatorka obiska

tel. +386 (0)1 4258 222

Urša Petelinek in **Rok Špacapan** blagajničarja in informatorja

tel. +386 (0)1 2510 852

Javni zavod Mestno gledališče ljubljansko, ustanoviteljica Mestna občina Ljubljana

Program gledališča financirata Ministrstvo za kulturo (iz proračuna Republike Slovenije) in MOL.

Svet Mestnega gledališča ljubljanskega

mag. Mojca Jan Zoran (predsednica), **Ira Ratej** (namestnica predsednice), **Alen Jelen**, **Špela Knol**, **Ksenija Sever**

Strokovni svet Mestnega gledališča ljubljanskega

prof. Tomaž Gubenšek, **Darja Hlavka Godina**, **Sandi Jesenik**, **Tone Peršak**, **Eva Mahkovič**, **Matej Puc**

Ustanoviteljica

Mestna občina
Ljubljana

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

VSEBINA

- 7 EVA MAHKOVIC **UVOD V PRAZNOVANJE**
- 13 NADINA ŠTEFANČIČ **NEOLEPŠANO ŽIVLJENJE**
- 21 NEJC GAZVODA **PRAZNOVANJE OPTIMIZMA**
- 29 NIKA KORENJAK **AGRESIVNA AVTENTIČNOST**
NAGRADI
- 36 IVA KRAJNC BAGOLA
- 38 MIRJAM KORBAR

THOMAS VINTERBERG, MOGENS RUKOV, BO HR. HANSEN
PRAZNOVANJE

Festen, 1998

Drama

Premiera 30. januarja 2023 na Velikem odru MGL

PREVAJALKA **ALENKA KLABUS VESEL**
REŽISER **JANUSZ KICA**
DRAMATURGINJA **EVA MAHKOVIC**
SCENOGRAFKA **KARIN FRITZ**
KOSTUMOGRAFKA **BJANKA ADŽIĆ URSULOV**
AVTORICA GLASBENE OPREME **DARJA HLAVKA GODINA**
LEKTORICA **MAJA CERAR**
KOREPETITORKA **VIŠNJA KAJGANA**
OBLIKOVALEC SVETLOBE **ANDREJ KOLEŽNIK**
OBLIKOVALEC ZVOKA **SAŠO DRAGAŠ**

Vodja predstave **Borut Jenko**
Šepetalka **Neva Mauser Lenarčič**
Tehnični vodja **Janez Koleša**
Vodja scenske izvedbe **Matej Sinjur**
Vodja tehnične ekipe **Dimitrij Petek**
Tonska tehnika **Sašo Dragaš** in **Matija Zajc**
Osvetljevalca **Andrej Koležnik** in **Aljoša Vizlar**
Frizerki in maskerki **Anja Blagonja** in **Sara Dolinar**
Garderoberki **Angelina Karimović** in **Urška Picelj**
Rekviziterka **Erika Ivanušič**

Sceno so izdelali pod vodstvom mojstra **Vlada Janca** in kostume pod vodstvom mojstric **Irene Tomažin** in **Branke Spruk** v delavnicah MGL.

Igrajo

HELGE **BORIS OSTAN**

ELSE **JUDITA ZIDAR**

CHRISTIAN **BRANKO JORDAN**

HELENE **IVA KRAJNC BAGOLA**

MICHAEL **FILIP SAMOBOR**

METTE **VIKTORIJA BENCIK EMERŠIČ**

GBATOKAI **JOSEPH NZOBANDORA – JOSE**

HELGEJEV OČE **JOŽEF ROPOŠA**

HELGEJEVA MATI **META MAČAK** k. g.

KIM **JAKA LAH**

HELMUT **ALOJZ SVETE** k. g.

BENT **BORIS KERČ**

LEIF **TOMO TOMŠIČ**

POUL **GAŠPER JARNI**

LARS **VORANC BOH** k. g.

PIA **KLARA KUK** k. g.

MICHELLE **JULITA KROPEC** k. g.

PREBEN **GAL OBLAK**

in

LINDA **TJAŠA ŽELEZNIK**

Alojz Svete, Klara Kuk, Gal Oblak, Filip Samobor, Julita Kropec, Tomo Tomšič, Gašper Jarni, Judita Zidar, Boris Kerč

Meta Mačak, Jožef Ropoša, Tjaša Železnik

EVA MAHKOVIC

UVOD V PRAZNOVANJE

S konceptom Dogma 95 in analizo scenarija, ki je bil podlaga za dramsko verzijo *Praznovanja*, se ukvarjajo drugi članki v gledališkem listu, tako da bom sama omenila tri vsebinske motive, ki so se me pri *Praznovanju* najbolj dotaknili.

Najbolj očiten motiv je nasilje koncepta *družina*. V letošnji sezoni se s to referenco že ponavljam, ampak tudi pri *Praznovanju* sem se takoj spomnila na serijo *Succession* (*Nasledstvo*, HBO). Čeprav je med filmom in serijo dvajset let razlike, družinske frustracije, ki jih obe deli obravnavata, ostajajo brezčasne. Družina Klingenfeldt-Hansen je po strukturi in vzorcih med družinskimi člani neverjetno podobna družini Roy. Obe poganja moč patriarhov Helgeja in Logana nad njunimi otroki, ki bi morali biti že mnogo let odrasle osebe, pa se zaradi raznovrstnih načinov zlorabe v preteklosti in sedanjosti ne morejo otresti navezanosti na očeta (in matično družino) in tako nihajo med sovraštvom in željo, da bi očetu imponirali, obe čustvi pa se zdita osrednji čustvi njihovih življenj. V obeh družinah je figura matere praktično odsotna: Else je kronično podrejena, skoraj možgansko mrtva, v *Nasledstvu* pa ločeno mater znotraj družinskega imperija nadomešča mačeha; tako Else kot Marcia kot svojo primarno vez vzpostavljata s soprogom, ki je zaščitnik in zaveznik, otroci pa so tukaj v najboljšem primeru nujno zlo, ponavadi pa kar nasprotniki. Celo značaji otrok in njihove pozicije znotraj družine so v obeh celicah nekako podobni: iščočo, pravice in katarze željno figuro Christiana Klingenfeldt-Hansena bi lahko vzporejali s Kendallom Royem, mlajšega in agresivnejšega, zaletavega in otročjega Michaela Klingenfeldt-Hansena z Romanom Royem in Helene Klingenfeldt-Hansen s Siobhan Roy (na Connorja Roya v *Nasledstvu* pogosto pozabim, Linda Klingenfeldt-Hansen pa je že na začetku *Praznovanja* mrtva). Očeta Helge in Logan seveda nad otroki izvajata nekoliko različne vrste zlorabo, razlog zanjo pa je v obeh primerih mogoče najti v besedah, ki jih Helge premore za svoje otroke: *A sem jaz kriv, da imam take nesposobne pamže?* Na Christianovo vprašanje, zakaj je spolno zlorabljal njega in Lindo, ga Helge

nahruli: *Česa drugega tudi niste bili vredni!* Christian, Michael, Helene, Linda, Connor, Kendall, Roman in Siobhan nimajo nobene možnosti, da bi odrasli, razen če se od očeta (družine) radikalno ne odtrgajo; to pa jim onemogoča koncept družinsko podjetje in vzgoja, ki iz njih nikoli ni nameravala narediti resničnih, samostojnih odraslih.

Drugi očiten in iritanten motiv *Praznovanja* je frustrirajoče patriarhalni ton tega komada. Ženske družine Klingenfeldt-Hansen niso žive, so samo bolj ali manj mrtve: Linda popolnoma (pred nekaj meseci je naredila samomor), dementna prepevajoča babica je mrtva v devetdeset odstotkih, mati Else v recimo sedemdesetih odstotkih, snaha Mette se še upira, vendar njena potreba po besedah in izrazu sebe skozi komad strmo pada; tudi Helene še malo brca, vendar se njena želja po življenju zato zdi čudno ekscesna in histerična. Ženske Klingenfeldt-Hansen so pretepe, *gaslightane*, posiljene, ignorirane, utišane, neme. Izjema ni niti služinčad: tudi služkinji Pia in Michelle sta deležni odličnega odnosa moških Klingenfeldt-Hansen, na katere so vse ženske bolj ali manj patološko navezane ali pa vsaj prepričane, da sta njihov obstoj in samopodoba odvisna od tega, kako jih sprejemajo ta čudovita bitja. (Na tem mestu bi tudi omenila, da se komadu poznajo devetdeseta ne samo v odnosu do žensk, temveč tudi v tipu rasizma, ki ga izvaja Michael.)

Tretji motiv, ki me je pritegnil, je dramaturgija hrane. V vsakem komadu, ki obravnava *homecoming*, družino, ki se po določenem času spet zbere, da lahko med njenimi člani izbruhnejo potlačena čustva, da se lahko pokaže njihova družinska patologija, da lahko iz omar padejo okostnjaki, v vsakem takem komadu je nekje neka hrana. *Praznovanje* je obsedeno s hrano; ta komad bi se lahko uprizoritveno vrtel samo okrog hranjenja in popivanja: začne se z aperitivom, nadaljuje z juho, predjedjo, divjačino z brusnicami in zaključí s sladico, dramska zgradba pa tej dramaturgiji hrane sledi: dolge skupne prizore juhe in glavne jedi, ki iz sebe v kontekstu javne afere izmečejo velike skrivnosti, sekajo krajši, intimnejši prizori, v katerih se omenja (in pije) konjak, viski in šnops, ali pa so to odmori za cigarete: dobesedno *za presekat*. Veliko nazdravljajo, veliko se pogovarjajo o hrani; bolj kot Christian iz sebe bruha spomine in obtožbe, bolj se nažira s hrano in več popije. Komad *Praznovanje* je tako lahko tudi velikanska pojedina preobilja, dobesednega preobilja razkošne hrane in obilja občutkov.

Meta Mačak, Branko Jordan, Judita Zidar

Jožef Ropoša, Tomo Tomšič, Boris Ostan

Meta Mačak, Viktorija Bencik Emeršič, Judita Zidar, Iva Krajnc Bagola, Tomo Tomšič, Gašper Jarni, Filip Samobor

Branko Jordan, Iva Krajnc Bagola, Julita Kropec, Klara Kuk, Meta Mačak

NADINA ŠTEFANČIČ

NEOLEPŠANO ŽIVLJENJE

Snemanje filma *Praznovanje* Thomasa Vinterberga bi zlahka zamešali za ustvarjanje gledališke predstave, natančneje uličnega gledališča. Ali pa za skandinavski rimejk *Škofjeloškega pasijona*, nekakšne spokorne procesije s sodobnim tvistom. Nova pravila, ki jih je začrtala skupina mladih danskih režiserjev, zbranih pod gibanjem Dogma 95, so namreč oklestila filmsko ustvarjanje na gole osnove, na filmske kosti, in ga tako že v filmskem izrazu pripravila na bodoče gledališke priredbe.

Film so posneli na Sonyjevo videokamero (DCR-PC3 Handycam), ki se v nasprotju z večjimi kamerami komajda opazi na snemalnem dogajališču. Igralke in igralci se gibajo po prostoru, ne da bi se ob tem zaletavali ob snemalne pripomočke. Na prizorišču ni tudi nobenih dodatnih osvetljav (Dogma 95 verjame le v sonce) ali drugih tehničnih pomagal. Praznovanje tako že v filmu daje občutek gledališke 3D-izkušnje, občutek, da so liki čisto blizu nas oz. da smo med njimi.

Praznovanje je rezultat manifesta Dogma 95, ki je s svojimi desetimi programskimi vodili leta 1995 v Københavnu utrla pot novemu danskemu filmskemu valu. Zastovonoši snemanja pod strogimi omejitvami sta bila Vinterberg s *Praznovanjem* in Lars Von Trier z *Idioti*, dokument Dogma 95 pa sta slovito prvič predstavila leta 1998 na canskem filmskem festivalu. Študentje režije z Danske filmske akademije so se s tem uprli kinematografskim konvencijam starejših generacij, Vinterberg jo je opisal kot »odziv na lenobo in povprečnost v evropski in ameriški kinematografiji«. Podpisali so tudi t. i. »zaobljubo čistosti«, tj. notranje izčiščenosti v procesu. Izziv je bil ponastaviti to, kaj film je, in preveriti, kaj vse lahko filmu odzameš, ne da bi ga oškodoval za bistvo, za nujno, za dogmo, za samoevidenten princip. Manj je več in kič grize v oči. Formula bi s svojo nizkoprorračunskostjo morda lahko spomnila na domače, podproducirane posnetke z rojstnodnevnih zabav, a se temu izmakne z montažo, presenetljivimi kompozicijami, narativnimi tropi, svežim premislekom o filmskem jeziku. Anarhija dogmatikov se je

hitro razpustila, saj je njihov novi val zajel široka občinstva, postal moden, kul in trendovski, in s tem zanje verjetno preveč neradikalen in povprečen. Vinterberg ni po *Praznovanju* z izvirnim naslovom *Dogme #1 Festen* posnel več nobenega filma v tem formatu.

Praznovanje je upor generacije, formalno predvsem filmski zgodovini, vsebinsko pa hipokriziji zahodne družbe. Za danske dogmatike je to dvoje isto. Dogajališče je podeželska graščina, v kateri se zberejo družina in prijatelji, da bi praznovali šestdesetletnico premožnega, uglednega podjetnika Helgeja. Christian, eden od njegovih štirih otrok, med nazdravljanjem zbrane obvesti, da je njega in sestro, ki je storila samomor, oče v otroštvu spolno zlorabljal. Praznujoči Helgeju skočijo v obrambo, Christiana poskušajo na različne načine preslišati, utišati, izgnati, a on mukoma ponavlja svojo zgodbo. Gostje so bili vabljeni na rojstnodnevno praznovanje, a so prispeli na očiščenje. Hitro nam postane jasno, da zabave ne bodo zapustili, dokler ne bodo kolektivno očiščeni kot filmska forma, v katero so umeščeni.

Gostje se raje ne bi spokorili, želijo pobegniti, a jim to prepreči moralni regulator – delavski razred. Služinčad skrrije ključe njihovih avtomobilov. Kakor v filmu *Titanik*, kjer so predstavniki delavskega razreda iz podpalubja učili višje sloje, kaj pomenijo ljubezen, prijateljstvo, družina in ples, se tudi v *Praznovanju* vsa etika in plemenitost skrivata med fizičnimi delavci – v kuhinji, kjer strežno osebje pripravlja hrano ter ob tem beleži zgodovino razsipnega življenja pokvarjene elite. Gostje zabave tako nimajo izbire, ostati morajo na svojem sojenju, kjer se izkaže, da vsi sovražijo svoje starše, partnerje in otroke. Ne bi bilo napak sklepati, da sovražijo prav vse razen alkohola.

Izkaže se tudi, da patriarh Helge ni edini odgovoren za zlorabe, kar na drugih primerih obravnavajo tudi v več serijah zadnjih let, v duhu gibanja #JazTudi. Kaj omogoča zlorabo? Kaj omogoča tišino, ki obdaja zlorabe? Odgovor so vedno vdani pomočniki, tisti, ki eksekutorje nasilja častijo, namesto da bi jih onemogočili. Dokuseriji *Surviving R. Kelly* in *Jeffrey Epstein: Filthy Rich* iztisneta iz dogajanja enako poanto kakor *Praznovanje*: ni zlorab brez podpornega sistema. Žrtev in storilec nista izolirana, vzpostavlja ju tretji element – tisti, ki drži infrastrukturo in skrbi za kamuflaže. Feminizmu se šibijo kolena, saj je bila v vseh naštetih primerih ženska ta, ki je prek dopuščanja zlorab krepila svoj socialni status. Dejanja pevca R. Kellyja, ki trenutno prestaja tridesetletno zaporno kazen zaradi zvodništva, spolnih zlorab in izkoriščanja mladoletnih deklet, je koordinirala asistentka Diana Copeland. K finančniku Epsteinu je mlade punce privabljala Ghislaine Maxwell, nekoč ljubljenska visoke družbe, danes obsojena spolna predatorka. V *Praznovanju* je to Helgejeva žena Else. V več vsebinskih poudarkih je *Praznovanje* času neprimerno, devetdeseta leta prejšnjega stoletja so ga lahko nemo opazovala, besede pa so mu v usta položila šele zadnja leta. Veliko bolj spada v čas zdaj, čas, ki ima izraze za kulturo črtanja (cancel culture) in ključnik #JazTudi.

Režiser in scenarist filma, Vinterberg, je poskrbel za to, da nihče ni varen pred Sonyjevo kamero, v analizi in razvoju likov je *Praznovanje* izbruh neolepšanega življenja, antiinstagram estetike, vojne napovedi filtrom. Ujame

Filip Samobor, Tomo Tomšič, Klara Kuk

nas takšne, kot res smo. Seveda, vsaka umetnost ima to fazo, po romantiki nastopi realizem. Tudi družbena omrežja niso izjema. In morda je prav to najboljši dokaz, da se družbena omrežja razvijajo v istem slogu kakor umetnost in z leti pravzaprav postajajo manj mediji in bolj umetniška forma. Po zmagoslavju Instagrama ter TikToka, ki merita k polepšanju, se je v slogu Dogme 95 pred kratkim pojavila nova aplikacija, novo družbeno omrežje, ki se imenuje BeReal. Ta slavi poetiko surove resničnosti, v posnetkih uporabnice in uporabnike ujame nepripravljene, v slabi svetlobi, z dvema podbradkoma, slabšega, kot si misliš, da si, uzrtega skozi Dogmo 95.

Vinterbergovo prilaščanje pogleda resničnosti na obale človeške narave ne naplavi le nesnage, nasprotno, v odsotnosti ponarejanja se denimo nahajajo bratje in sestre, ki drug v drugem najdejo zatočišče pred skupnim sovražnikom – starši. In morda je to ravno največji trik tega umetniškega dela: če sta zlo in teror v *Praznovanju* tako hiperresnična, obstaja upanje, da je resnična tudi druga stran – ljubezen, nežnost, celo srečen konec. Kar pa pomeni, da je, ko se že skoraj izteče, naslov primeren umetniškemu delu, ker smo bili res priča praznovanju. Nekdo je porinil na tobogan mit o nepremičnem družinskem in družbenem redu in ga poslal v preteklost. Vsaka priredba tega dela na novo sproži ta proces. In pravi čas za *Praznovanje* je, kot rečeno, prav zdaj.

Viktorija Bencik Emeršič

Tomo Tomšič, Boris Kerč, Branko Jordan, Gal Oblak, Iva Krajnc Bagola, Gašper Jarni, Meta Mačak

Jožef Ropoša, Judita Zidar, Alojz Svete, Boris Ostan

Filip Samobor, Viktorija Bencik Emeršič

NEJC GAZVODA

PRAZNOVANJE OPTIMIZMA

Želja po postavljanju *Praznovanja* na oder mi ni bila nikdar docela jasna – izvorni material je namreč izrazito filmski in zavajajoče komoren. Zakaj torej oder? Še več – gre za film, prvi v vrsti tistih, ki so skozi manifest Dogme 95 poizkušali na novo premisliti sam medij sedme umetnosti. Leta 1998 posneta mojstrovina je dodobra razburkala filmsko sceno in izstrelila dansko kinematografijo v neslutene višave, kjer na neki način vztraja še danes. Zdi se, da so Danci v filmski in televizijski umetnosti najmanj dvajset let pred vsemi, tako glede stila kot izbire tem. Naša javna televizija se je zbudila iz svojega udobnega produkcijskega sna in pred nekaj leti končno posnela *Jezero*, navdahnjeno z danskim tipom trilerja, čeprav bi bilo odlično, če bi se tega spomnili že pred dobrim desetletjem. A ta tekst ne bo hvalospev neki genialni kinematografiji in udrihanje po naši mali podalpski filmski in televizijski produkciji, saj so okoliščine ene in druge kinematografije bistveno drugačne (*sad fact* – *Praznovanje* velja za nizkoporačunski film, a je stal krepko čez milijon evrov, česar v slovenski produkciji še danes ne doseže praktično noben projekt). Ravno Danci sami so tisti, ki so v nenehnem iskanju in izpiljanju svojih izrazov najprej podrli pravila Dogme, ki so si jih tako »skromno« zadali. Režiser filma po principu manifesta namreč ni napisan, ker je pomemben le in samo film, a fantje so vsi po vrsti postali mega zvezde, kar jim je zelo odgovarjalo, še posebej Larsu von Trierju. Na neki način je zgodba Dogme 95 zgodba, ki rahlo spominja na *plot Praznovanja* – polna je sprenevedanja. Manifest, poimenovan preprosto po danski besedi za dogmo plus letnici nastanka, je pritegnil veliko pozornosti in po začetnih uspehih so ga sami ustvarjalci ovrgli, ker je zelo hitro, prehitro dosegel to, čemur naj bi bil namenjen – sicer je vrnil ustvarjalnost v roke režiserja ter vse stavil na zgodbo in igralce, a uporaba že takrat stare tehnologije (mini DV kamere) in ignoriranje nečesa tako osnovnega, kot je postprodukcijska obdelava zvoka, hitro postane

utrujajoče tako za gledalce kot za režiserja. Predvidevam, da sta se tako Lars Von Trier kot Thomas Vinterberg, režiser in soscenarist *Praznovanja*, zavedala, da gre predvsem za iskanje pozornosti in ne za nekaj, kar ima namen postati nova norma (to v številnih intervjujih tudi priznata). A po ponovnem ogledu filma se mi je zazdelo, da se je ta s stališča tehnologije in stila postaral kot Benjamin Button – če bi ga, brez prejšnjega vedenja, pokazali kakšnemu nadobudnemu gen Z režiserju trap videospotov, bi mu bila estetika slike, polne artefaktov ter »cvetenja«, nenadnih rezov, širokih objektivov in skoraj vulgarnih zasukov kamere zelo blizu. Leta so *Praznovanje* pomladila. Film sem gledal večkrat, najprej nekaj let po izidu, spomnim se, da me je grozno nerviral in da mi ni bil všeč (ampak vedite, da je to bil Nejc iz preteklosti, ki je v osnovnošolski časopis napisal razburjeno kritiko *Tanke rdeče črte*, ji dal eno zvezdico od petih in s krvjo prisegel na *Reševanje vojaka Ryana* kot ultimativni vojni film vseh časov). Nato sem si ga ogledal na faksu in zdel se mi je izjemen, čeprav se mi je zdelo, da se je ta stil izpel (so pa takrat vsi akcijski filmi uporabljali »gritty« fotografijo, kamero iz roke in podivjano montažo). Zdaj, leta 2023, ga gledam z lahkoto, zdi se mi fokusiran, celo počasen, izjemno lep, mnogo bolj konstruiran, kot sem ga imel v spominu. Brata Safdie recimo, meni zelo ljuba newyorška režiserja, ki me po brezkompromisnosti spominjata na to, kar so delali danski fantje pred tremi desetletji, sta zdaj v filmskem izrazu mnogo bolj drzna, kot je danes videti *Praznovanje*. Film je po scenariju namreč linearna, mojstrsko izpisana zgodba, ki bi jo lahko do konca dni učili na faksu na scenaristiki (Mogens Rukov, kultni profesor danske filmske akademije in soscenarist *Praznovanja*, je bil pri scenariju ključen). Film bi deloval, tudi če bi bil posnet konvencionalno, kar za naslednjo veliko kinematografsko revolucijo, romunsko, v prvem desetletju 21. stoletja, ne moremo trditi. Romuni so svoje zgodbe zelo vezali na stil, bile so popolnoma neprevedljive v drug medij. *4 meseci, 3 tedni in 2 dneva* je film, ki ne bi nikoli in nikdar deloval kot gledališka predstava, ravno tako ne *Policijski, pridevnik*. *Praznovanje* lahko – ker je scenarij perfektno zgrajena avtocesta, po kateri lahko zapelješ s kakršnimkoli vozilom ali stilom. Dobro, vzamem nazaj, film *Praznovanje* JE primeren za na oder. Ampak ali bi bil tako prelomen, če ne bi bil posnet po principu Dogme 95? Kdo ve. Predvsem ne bi bil tako dober, če bi ga v roke dobil kdo z manj talenta od Thomasa Vinterberga, ki film pelje tako suvereno, da si je z njim na neki način za nekaj let uničil kariero, saj mu z drugim in tretjim filmom nikakor ni uspelo ponoviti te »prvenčevske« norosti in se je ponovno, silovito, postavil na svetovni filmski zemljevid šele nedavno z izjemnim *Lovom* (sam imam sicer rad vse njegove filme, tudi za njegovo kariero usoden drugi film *Vse o ljubezni*). Je pa prekrasno, ko se zgodi, da stil tako fino podpre vsebino. Slika je nizke ločljivosti, mestoma nerazločna, neostra, popolnoma zunaj standarda. Težka, podmukla. Tako sprana in brez barv, kot so spomini na otroštvo otrok, ki jih je spolno zlorabljal njihov oče, glava nesramno bogate družine, človek, ki praznuje šestdeset let v družinski graščini, kjer se nato zgodi veliko razodetje. Pretirane simbolike tu ne gre iskati, saj je bil princip Dogme 95 uporabljen za mnoge raznolike zgodbe, a ni naključje, da je bila ta prva. Lepota tega filma je, da se stil res prilega vsebini, ni pa zanjo ustvarjen. Določene

Branko Jordan, Alojz Svete

montažne sekvence, kot je sestrično branje pisma (na začetku), so klasična vzporedna montaža zavoljo napetosti, ki kulminira z »jump scare« trenutkom (ko starejša sestra prestraši receptorja) – sekvenca bi perfektno delovala v hollywoodskem remaku, debelo podložena s strašljivo violinsko glasbo. Občasna »dekompozicija« kadrov, zopni preklopi v zvoku in montažne akrobacije nikdar ne zastrejo obrtniške sposobnosti režiserja, da je s kamero vedno na pravi reakciji, pravem izrezu. Zaradi širokega objektivna deformirani totali ubijejo kič razkošne hiše, razkrijejo več, kot bi razkrila perfektno osvetljena dvorana – zlezejo pod površje, premaknejo lubje in nenadoma vsi vidimo spodaj črve, lepe dvorane postanejo zmazki, figure ljudi občasno le črne packe. Film si celo dovoli sanjsko sekvenco, posneto ob soju plamena vžigalnika, kar je precej nenavadno za manifest, ki tako zelo terja »reak«. A danska kinematografija je vedno vsebovala zvrhano merico arogance, najpogosteje ravno prav, včasih pa tudi mnogo preveč. Predvsem pa je bila suverena v zgodbah, ki jih hoče pripovedovati – kot bogata nacija brez nedavnih vojn ali očitnih družbenih travm so se Danci odločno zazrli ravno v to, kar naj bi jih kot družbo delalo močno (tradicionalne družine, ki skrbijo zase in za svoje). *Praznovanje* sicer je zgodba o spolni zlorabi otrok, a to, da zlorablja zelo bogat, tradicionalen bel možki, ni naključno. Danes, ko se o vsem tem dosti bolj odprto govori, se film morda zdi manj drzen, ampak takrat je brezkompromisno premaknil povečevalno steklo nad navidezno trdno jedro danske družbe in jo prikazal kot bizarno, incestuozno, rasistično gmoto, ki ji je potrebno zadati smrtni udarec, ne glede na žrtev, ki jo pri tem sprejme mlajša generacija – saj je ta generacija že itak žrtev starejše (v filmu zelo direktno). Čisto malo ponižanja in udarcev ne pomeni nič, dajmo stisnit, tik pred tem smo, da starcem odbijemo glave! Ob ponovnem ogledu filma sem bil osupel, kako zelo je aktualen, kako točno se ga da predstaviti v današnji čas, ko ohola boomerska in še starejša generacija drži roko nad vsemi aspekti utrjene generacije milenijcev ter resignirane generacije Z, ki popolnoma obupani samo še strmimo v prihajajoče katastrofe, si pošiljamo meme po Instagramu in pobiramo stave, kdaj bo naslednja velika kriza. Najgrše se je pri *Praznovanju* zato postaral ravno konec, ki je čudovito optimističen, katarzičen. Vsi bratje in sestre odigrajo svojo vlogo – sestra Helene se opogumi in prebere pismo pokojne sestre, Christian je prvi, ki na večerji spregovori o zlorabi in pri tem vztraja, celo primitivni, vulgarni Michael, za katerega niti na sedežu Inštituta 8. marec nimajo dovolj žebcljev, se izkaže za svetilnik razuma v primerjavi s sprevrženostjo starejše generacije, ko očeta na koncu vrže iz jedilnice, zlorabljeni Christian pa strmi za njim, skoraj z nekakšno naklonjenostjo, žalostjo. Kar hočem reči, je, da ne verjamem, da bi kak mlad režiser, kot je takrat bil Winterberg, v današnji atmosferi zmogel toliko optimizma, kot so ga pred tridesetimi leti. Konec filma bi v letu 2023 zgledal tako, da bi varnostniki vse tri otroke vrgli iz graščine/dvorca in otroci bi se objeti, a s sklonjenimi glavami pobrali po cesti, po kateri so prišli, zabava pa bi se nadaljevala. Generacija, ki ima moč in oblast danes, ne občuti ne krivde ne obžalovanja. Žal se je tako film *Praznovanje* postaral le v enem samem aspektu – v upanju, ki ga ponuja.

Iva Krajnc Bagola

Judita Zidar, Branko Jordan

Klara Kuk, Jaka Lah

Boris Ostan, Julita Kropec

NIKA KORENJAK

AGRESIVNA AVTENTIČNOST

Vinterbergova pripoved razkriva skrito agonijo navidezno popolne, kapitalistično močne in vplivne družine. Družinski umik, ki hitro postane zlovešč, na trenutke celo nadrealističen, kjer se enotnost nenehno cepi in znova sestavlja v raznovrstna zavezništva, zaznamuje živčna tesnoba. Prekrivanje lažnivosti in mimikrije, ki se pretakata po družbenih odnosih, se v dramskem delu *Praznovanje* usmerjata v intimne odnose razširjene družine. Ustroj pokvarjene meščanske družine, ki se skriva za ustaljenimi družbenimi formami, se razbija s srhljivimi dimenzijami eksplicitne, grozljive tematike spolnih zlorab najšibkejših. Čeprav je dramaturgija organizirana okoli centralne pereče teme, ki spolno zlorabo otrok raziskuje skozi perspektivo incesta (oče, ki je brezsravno zlorabljal najmlajša otroka, dvojčka Christiana in pokojno dvojčico Lindo), tudi goreče problematizira prepričljiv in prepoznaven rasizem do hčerinega temnopoltega partnerja Gbatokaija. Hermetično meščanstvo, ki ga je tudi v našem prostoru in času z vzpenjajočim se tehnofevdalizmom kot posledico gorečega kapitalizma vedno več, ustvarja brezno med tistimi, ki so na dnu margine družbe, ter tistimi, ki bivajo na bleščečem vrhu in podpihujejo negativizme izpraznjenosti s primanjkljajem ali popolno odsotnostjo družbenega in intimnega sočutja.

Thomas Vinterberg in Mogens Rukov sta dramsko delo napisala po filmu *Festen* ter navedene teme in motive prevedla v dramsko obliko, ki izhaja iz filmske, pod vplivom pravil Dogme 95. Sama filmska doktrina nasprotuje estetski prevladi ameriškega filma, ki glorificira estetsko prevlado šova, kiča in plastične realnosti. Dramaturgija hollywoodskih filmov večkrat sledi zahodnjaškemu pravilom družbenih konstrukcij, ki odsevajo duh časa: glorificiranje patriarhalnega sistema, nezavedni mačizem, opevanje ameriškega sna, srečnega konca in izničenje problemov. Filmi, posneti po pravilih Dogme 95 so v realnost utopljeni brez meščanske romantike, ki se večkrat kot v vsebino filma zavleče v samo formo. Pravila tega filmskega manifesta namerno koketirajo z rušenjem zahodnjaških filmskih pravil. V praksi se odražajo kot odsotnost umetne razsvetljave, glasbe na zvočnem posnetku, vozičkov za kamere

ali žerjavov ... Kamera ni nikjer drugje kot v snemalčevih rokah, zato lahko avtor organsko dokumentira, potopljen v agresivno avtentičnost realnosti.

V besedilu ne spremljamo samo perečih intimnih problemov meščanske družine, ki se nanašajo na razmerje kapitala, ali tistih ljubezenske narave, ampak prepletene brezčasne družbene probleme. Avtorji spretno razbijejo navidezno bleščičasto steno družine v popolnem letnem dvorcu z grozljivo problematiko spolnih prestopkov in rasizma, vse to pa zaobjamejo z gluhostjo družine, ki se na kričeče medklice odzove spontano gluho. Visoka meščanska družba, ki svoje rigorozne navade in pravila prenaša v sfero intimnosti družine, "gnilega" posameznika ne zmore sprejeti. Postaja gluha in slepa za odločne bojne klice gnilega sadeža, ki bi rad opozoril na grozote za zaprtimi vrati. Takšna konstelacija sil svoje potomce vzgaja v zaprte posameznike z masko na obrazu, ki si jo nadenejo že v ranem otroštvu. Najvišja instanca so nenapisana pravila delovanja in obnašanja, razmerja moči in prepričanja, ki so daleč od človeškosti, empatije in solidarnosti. Christian je gnil sadež, razkriva grozljivo plat svojega očeta, popolnega vodje, razodeva se na dogodku, kjer mora biti vse popolno in pravilno. Helene postane marginalka s temnopoltim partnerjem, posredna žrtev nestrpnih opazk. Linda se z grozotami ni mogla soočiti in je storila samomor. Čeprav četrti potomec Michael deluje kot popoln naslednik meščanske ideologije, ga za zidovi mučijo alkoholizem, razuzdanost in neobvladljiva jeza. Njihovi predniki svojega dela očitno niso opravili in so svoje potomce pustili plavati med meščansko sprejemljivimi pravili in svobodo, ki pa si je zaradi svojega položaja ne znajo ali ne zmorejo vzeti. So posamezniki, ki brezciljno tavajo po puščavi premožne anksioznosti, popolnoma nezmožni, da bi se osvobodili in zaživel po svoje.

Čeprav naj bi družba danes postala bolj odprta za razprave o težavah z duševnim zdravjem, je *Praznovanje* še vedno delo, ki odpira čeljusti in šokira. Javno obračunavanje mladeniča z lastno travmo zareže v samo tkivo bele zahodne kulture, kjer je moč zasnovana na ohranjanju videza. Dramatizacija čustvene bolečine, kvarjenje nedolžnosti, omejitve družinske dediščine in dušenje domačnosti v *Praznovanju* na ta način postavljajo v ospredje lastno izumetničenost. Melodrama s svojo nagnjenostjo k čustvenemu razkritju nudi priložnost, da potisne gledalce v kraljestvo resničnega nelagodja in jih spremeni v gledalce najhujšega družinskega srečanja na svetu. Za nameček pa se podpiše še z nadnaravno prepričljivo meščansko obveznostjo, da se skozi vse to le nasmehne.

Joseph Nzobandora - Jose, Iva Krajnc Bagola

Branko Jordan, Klara Kuk

Filip Samobor

Boris Ostan, Filip Samobor, Viktorija Bencik Emeršič, Gašper Jarni,
Iva Krajnc Bagola, Gal Oblak, Boris Kerč, Tomo Tomšič,
Branko Jordan, Alojz Svete, Jožef Ropoša, Judita Zidar

Foto Peter Giordani

IVA KRAJNC BAGOLA

Nagrada Sklada Staneta Severja 2022 za vloge v zadnjih dveh letih

Iva Krajnc Bagola je prejela **nagrado Sklada Staneta Severja 2022**. V zadnjih dve letih je ustvarila niz odličnih in obenem povsem različnih vlog. Varja v *Češnjevem vrtu* Antona Pavloviča Čehova, Nikolina v *Le zaljubiti se ne smemo* Ivorja Martinića, Šracia v *Zimski poroki* Hanoha Levina in Ženska v *Izrednih razmerah* Falka Richterja vsaka zase predstavljajo izvirno in prepričljivo kreacijo.

Žirija je v obrazložitvi zapisala: »Iva Krajnc Bagola je vrhunska igralka klasičnega in sodobnega repertoarja, ki suvereno obvladuje širok razpon igralskih izrazov in različnih gledaliških žanrov. Na odru je vselej izrazita, temeljito osmišljena in večplastna; vselej v sozvočju z režijskim konceptom in stilom uprizoritve, ki mu pogosto prav ona zagotovi pravo artikulacijo; intenzivna je v soigri z igralskimi kolegi, ki jim ponuja avtentično igralsko komunikacijo; tudi ko stoji v ozadju, je vedno prisotna, natančna in uigrana, na da bi si zato prisvajala neuravnoteženo pozornost. Njeno igro odlikuje sposobnost pronicljive analize, s katero obvladuje psihološke globine in nianse svojega lika, kot tudi žanr, mehanizme in strukturo celote in pa lastno mesto v njej. Pri tem izkazuje izrazit posluš za sodoben gledališki izraz, komunikativnost in kompleksnost obenem. Temeljita je in izrazito predana svojemu gledališkemu delu, s katerim zasleduje najvišje profesionalne standarde.«

Čestitamo!

MIRJAM KORBAR

Nagrada za najboljšo žensko vlogo na Filmskem festivalu St. Andrews na Škotskem za vlogo Mejre v filmu *Zastoj*

Mirjam Korbar je na škotskem Filmskem festivalu St. Andrews za vlogo Mejre v filmu *Zastoj* Vinka Möderndorferja prejela nagrado za najboljšo žensko vlogo. Vloga Mirjam Korbar je »ključna za čustva, ki jih izžareva zgodba filma. Le-ta segajo od platna do srca občinstva,« so zapisali v utemeljitvi nagrade.

To je že druga mednarodna nagrada, ki jo je Mirjam Korbar prejela za to vlogo.

Čestitamo!

Branko Jordan, Tomo Tomšič, Meta Mačak, Boris Kerč, Jaka Lah, Gal Oblak, Iva Krajnc Bagola, Gašper Jarni, Viktorija Bencik Emeršič, Voranc Boh, Jožef Ropoša, Tomo Tomšič, Judita Zidar, Klara Kuk, Julita Kropec, Boris Ostan

THOMAS VINTERBERG, MOGENS RUKOV, BO HR. HANSEN
THE CELEBRATION

Festen, 1998

Drama

Opening 30th January 2023 on the Main Stage

TRANSLATOR **ALENKA KLABUS VESEL**
DIRECTOR **JANUSZ KICA**
DRAMATURG **EVA MAHKOVIC**
SET DESIGNER **KARIN FRITZ**
COSTUME DESIGNER **BJANKA ADŽIĆ URSULOV**
MUSIC SELECTOR **DARJA HLAVKA GODINA**
LANGUAGE CONSULTANT **MAJA CERAR**
REPETITEUR **VIŠNJA KAJGANA**
LIGHTING DESIGNER **ANDREJ KOLEŽNIK**
SOUND DESIGNER **SAŠO DRAGAŠ**

Stage manager **Borut Jenko**
Prompter **Neva Mauser Lenarčič**
Technical director **Janez Koleša**
Stage foreman **Matej Sinjur**
Head of technical coordinators **Dimitrij Petek**
Sound and video masters **Sašo Dragaš** and **Matija Zajc**
Lighting masters **Andrej Koležnik** and **Aljoša Vizlar**
Hairstylists and make-up artists **Anja Blagonja** and **Sara Dolinar**
Wardrobe mistresses **Angelina Karimović** and **Urška Picelj**
Property mistress **Erika Ivanušič**

The set was made under the supervision of master **Vlado Janc** and costumes under the supervision of mistresses **Irena Tomažin** and **Branka Spruk** in the ateliers of Ljubljana City Theatre.

Cast

HELGE **BORIS OSTAN**

ELSE **JUDITA ZIDAR**

CHRISTIAN **BRANKO JORDAN**

HELENE **IVA KRAJNC BAGOLA**

MICHAEL **FILIP SAMOBOR**

METTE **VIKTORIJA BENCIK EMERŠIČ**

GBATOKAI **JOSEPH NZOBANDORA – JOSE**

HELGE'S FATHER **JOŽEF ROPOŠA**

HELGE'S MOTHER **META MAČAK** as guest

KIM **JAKA LAH**

HELMUT **ALOJZ SVETE** as guest

BENT **BORIS KERČ**

LEIF **TOMO TOMŠIČ**

POUL **GAŠPER JARNI**

LARS **VORANC BOH** as guest

PIA **KLARA KUK** as guest

MICHELLE **JULITA KROPEC** as guest

PREBEN **GAL OBLAK**

and

LINDA **TJAŠA ŽELEZNIK**

The sixtieth birthday of Helge, a wealthy industrialist and prominent bourgeois, is celebrated with a large gathering of relatives and friends at the family estate. The sumptuous celebration is also attended by Helge's grown-up children: the bitter Christian, the aggressive Michael and the cosmopolitan Helene with her new boyfriend. Soon, it comes to light that another child, daughter Linda has recently taken her life in this very house. When Christian reveals a long-kept family secret instead of giving a memorial speech, the polished surface slowly but steadily begins to fade away. In spite of the desperate attempts of some to deny and suppress things, and in spite of the complete silence of mother Else, the shame is inevitable. A seemingly normal family is torn apart by unresolved traumas and deep resentments between individuals. A social evening turns into a long night of revelations and recriminations ... But in a highly hierarchical world, "the truth" is dictated by those at the top of the ladder.

The celebration is a successful theatrical remake of the famous film from the late 1990s, created according to the principles of the Dogme 95 art movement, which was conceived by Danish directors Lars von Trier and Thomas Vinterberg. The film is a psychological tragedy with elements of typical Scandinavian black humour. This intimate drama is perfect for stage, so it is no surprise that the theatrical adaptation has already been translated into 15 languages.

Pokrovitelj
Mestnega gledališča ljubljanskega

Energija za življenje

Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega
Letnik LXXIII, sezona 2022/2023, številka 8
Izdaja Mestno gledališče ljubljansko
© 2023 Mestno gledališče ljubljansko

Za izdajatelja **Barbara Hieng Samobor**

Urednice **Alenka Klabus Vesel, Eva Mahkovic, Petra Pogorevc, Ira Ratej**

To številko je uredila **Eva Mahkovic**

Lektorica **Maja Cerar**

Fotograf **Peter Giodani**

Oblikovalka **Mojca Višner**

Tisk **MatFormat**

Naklada **400 izvodov**

Ljubljana, Slovenija, januar 2023

Po 13. točki prvega odstavka 42. člena ZDDV-1 davek ni obračunan.

SEZONA **2022/2023**

www.mgl.si
info@mgl.si
01 4258 222

DRAMSKO BESEDILO

THOMAS VINTERBERG,
MOGENS RUKOV,
BO HR. HANSEN
PRAZNOVANJE

Festen

Prevod po avtoriziranem angleškem prevodu
The Celebration Mikaela Colvilla - Andersena

Prevedla Alenka Klabus Vesel
Marec 2021

OSEBE

Družina

HELGE – oče

ELSE – mati

CHRISTIAN – starejši sin

MICHAEL – mlajši sin

HELENE – hči

LINDA – mrtva hči

METTE – Michaelova žena

DEDEK

BABICA

GBATOKAI – Helenin fant

DEČEK – Michaelov in Mettin sin

DEKLICA – Michaelova in Mettina hči

Osebj

PIA – sobarica

MICHELLE – še ena sobarica

LARS – strežaj

KIM – kuhar

Drugi gostje

STRIC LEIF

HELMUT – zaposlen v Helgejevem podjetju;
povezovalc večera

TETA

BENT – zaposlen v Helgejevem podjetju

BENTOVA ŽENA

POUL – Helgejev prstozidarski brat

POULOVA ŽENA

PREBEN – Helgejev prstozidarski brat

Poleg navedenih oseb je prisotnih še nekaj drugih prstozidarskih bratov, njihovih žena, daljnih sorodnikov itn. (Število gostov je stvar odločitve posameznega gledališča.)

PRIZORIŠČE:

Razkošna vila na danskem podeželju

PRVO DEJANJE

PRVI PRIZOR

Scenografija sestoji iz velike mize, pogrnjene za večerjo. Miza je središče dogajanja v tej igri, saj gre za praznovanje. Vsa druga prizorišča ustvarijo igralci s pomočjo preprostih rekvizitov in mogoče vrat na vsaki strani. Tako bodo občinstvu vidni tudi drugi prostori v hiši.

Miza je zdaj v temi. S stropa visi svetilka. Na oder pride mlada ženska, Linda, s pismom v roki. Dvigne enega od stolov pri mizi in ga postavi pod svetilko. Stopi nanj. Steguje se kvišku, vzpne se na prste. Poljubi pismo. Skrije pismo v svetilko. Stopi s stola in odide. Svetilka izgine.

DRUGI PRIZOR

Pride Helge. Glava družine. Dvigne stol in ga postavi nazaj k mizi. Poskusi vino.

HELGE: Ko enkrat dopolniš šestdeset let, tako kot danes jaz, nimaš več nobenih ciljev. Večina življenja je že za tabo. Prepozno je, da bi kaj korenito spremenil. Ampak če si živel dobro, tako kot sem jaz, lahko gledaš naprej in se oziraš nazaj. Spominjaš se tako žalostnih kot radostnih trenutkov. Lahko se poveseš v krogu družine in se prepričaš, ali so tvoji otroci v življenju uspešni. In samo upaš lahko, da bodo tisti, ki so na zabavo povabljeni, prišli, in da tistih, ki niso povabljeni, ne bo.

Odide.

TRETJI PRIZOR

Medtem ko Helge odhaja, z druge strani pride Christian. S sukničem čez roko in s potovalko. Zvoni mu telefon. Ustavi se in se oglasi.

CHRISTIAN: Halo ... Živjo ... Ja, prispel sem. Zjutraj sem priletel ... Kaj? ... Ja, kaj? Obril sem se na letališču, če že moraš vedet ... Obril sem se na letališču, če že na vsak način moraš vedet. V redu sem. Zamujam. Zdajle stojim in gledam polja. V svoji domovini. Lepo je. Skoraj me je že prijelo, da bi se spet preselil domov, ampak najbrž bi to prineslo več težav kot koristi ... Ja, bom zmogel. Bo pa ..., no, bo pa šok. Kaj? ... Ne slišim te dobro ... V redu, adijo.

Pridejo Michael, njegova žena Mette in njuna otroka, deček in deklica. Obloženi so s prtljago. Michael se muči z velikim, težkim kovčkom.

MICHAEL: Pa saj to je moj veliki brat.

Naredi nekaj korakov in si ogleduje Christiana.

MICHAEL (ženi Mette): Fak, saj to je moj veliki brat! Kako pa, da mi nisi nič omenila? (Izpusti kovček iz rok.) A mora bit človek res za vse sam, pizda.

METTE: Khm, pomiri se.

Christian prijazno pomaha družini v pozdrav. Michael steče k njemu in ga objame.

MICHAEL: Ja, mater, no, Christian! Džizs faking

krajst, človek. (Ga boksne v prsi.) Zajebavam te!

CHRISTIAN: Si pa v formi danes.

Michael odvleče Christiana k Mette in otrokoma.

CHRISTIAN: Živjo.

MICHAEL (svojemu sinu): A vidiš ti to? Peš je prišel naravnost iz Pariza! Moj veliki brat!

CHRISTIAN: Ne, pripešačil sem samo s postaje.

MICHAEL: Aha ... Nam je pa tam, kaj jaz vem kje, zmanjkalo bencina, ker je pozabila it na pumpo.

A mora bit človek res za vse sam, pizda.

CHRISTIAN: Lahko ti pomagam znosit prtljago.

MICHAEL: Ne, ne. Midva morava kakšno reč.

(Mette.) Kar vi trije se pobrigajte za kufre.

(Michael pusti kovček, kjer ga je odložil.)

METTE: Vse to naj znosim sama?

MICHAEL: Pa kaj je s tabo? Džizs, moj veliki brat je tukaj! Nehaj mi težiti. Ali pa pejt domov.

METTE: Zapri gobec!

Mette in otroka ostanejo sami s prtljago. Michael prijateljsko lopne Christiana po hrbtu.

MICHAEL: Ne brigaj se zanjo. Malo je histerična.

Greva! Čaka naju rojstnodnevna zabava!

Zamujava! Mater, dolgo se nisva videla!

Michael odločno potegne Christiana na rob odra. Tam obstaneta, Mette in otroci pa z vso prtljago odidejo.

ČETRTI PRIZOR

Michael in Christian se obračata okrog in se razgledujeta po sobi. Stopita do mize.

MICHAEL: A papana še ni?

CHRISTIAN: Po moje čaka kje v zasedi, kaj misliš?

Christian se ozira okrog in odloži potovalko na tla.

Pride strežaj Lars, s seznamom v roki.

MICHAEL: Živjo, kako je pa tebi ime?

LARS: Lars.

MICHAEL: V redu, Mads. Poslušaj ti mene. Z novim kadrom imam zmeraj malo težav, samo toliko, da veš!

LARS (*Christianu*): Dober dan.

CHRISTIAN: Dober dan.

MICHAEL: A ti veš, kdo sva midva? To je Christian.

On je moj brat. Dve restavraciji v Parizu ima.

Jaz imam pa manjši bistro v predmestju Københavna. Zrasla sva v tej hiši, tako da veva, kako se imaš za obnašat do gostov pa to. In če bi bil ti za kaj, bi ti moralo bit v trenutku jasno, kdo od gostov je kdo. No, zdaj nama pa lepo daj sobi devet in devetnajst, pa tega fotru ne bova nič omenila.

LARS: Vas ni na seznamu.

MICHAEL: Kaj si rekel?

CHRISTIAN: A bi lahko še enkrat pogledali? Michael Klingefeldt - Hansen.

LARS (*vjudno*): Vajin oče me je opozoril, da Michaela ni med povabljenimi.

MICHAEL: Mads, poslušaj ti mene ...

LARS: Lars ... prosim.

MICHAEL: Aja. Lars. Lani sem res malo zabluzil.

Malo preveč šnopsa je bilo. In če sem našgan, se mi malo sfuzla. Ampak nekaj bomo morali pogruntat ... Tudi familijo imam s sabo pa to.

LARS: Ja, tudi Michelle je tukaj ... Tako da ...

MICHAEL: To se mene ne tiče. Rad bi samo vedel, če imate sobo zame ali je imate.

LARS: Nimam sobe za vas.

MICHAEL: No, potem bom pa moral govorit s papanom! Slišiš, ti! Pejt in reši zadevo, kakor veš in znaš ... saj to je tvoj posel, a ni?

CHRISTIAN: Lars, samo priskrbite mu sobo. Se bom že jaz pogovoril z očetom.

MICHAEL: Ej poslušaj ti mene! Kaj pa, če vzamemo katero od ta manjših sob! Teh nikoli ne uporabljamo. Daj mi enko ali pa trojko. Zmenjeno?

Michael se že nameni oditi. Strežaj mu pomaha s ključem.

LARS: Kaj pa ključ?

Mu vrže ključ.

MICHAEL: Aja.

Ujame ključ in čaka Christiana.

CHRISTIAN: Moje ime pa mora bit nekje.

LARS: Ja.

Strežaj mu izroči ključ.

CHRISTIAN: A je moja sestra že tukaj? Sprejemat morava goste.

LARS: Ni še prispela.

MICHAEL: Hej! Če moraš ti sprejemat goste, potem jih moram tudi jaz!

Pridejo Mette in otroka z vso prtljago.

METTE: To je res zadnjič, ti rečem! Roke mi bojo odpadle od vsega tega prenašanja. A mi ne bi mogel vsaj malo pomagat, Michael?

MICHAEL (*veliko preveč naglas*): Strežaj! Odnesi kufre v našo sobo! (*Tiše.*) Hm ... odnesi kufre v našo sobo.

LARS: Ja, seveda.

Lars pobere kovčke in torbe in se napoti ven.

Michael, Mette in otroka mu sledijo.

MICHAEL (*strežaju*): In zvrtaj kje kakšen liter bencina, da se bomo jutri lahko odpeljali. Mi v življenju delamo, a štekaš ti to! Vem, da se tukaj v teh rovtah ne dogaja kaj dosti, ampak v mestu je pa to čisto druga pesem. Zato ti pravim, da se zmitaj! (*Otrokoma.*) A vidita, otroka? Kadar se očka pogovarja s služabniki, ga ti poslušajo!

Odidejo. Christian ostane sam na prizorišču.

Pogleda na ročno uro.

Z nasprotne strani ritensko pride na oder Helene.

Čez ramo ima obešeno torbico. Maha nekomu zunaj.

HELENE: Poklič me! Se vidiva pozneje! Adijo!

Pošlje poljubček.

CHRISTIAN: S kom se pa pogovarjaš?

HELENE: O pišuka ... živjo! O pišuka! Res lepo, da si mi prišel nasproti! Nič, samo taksist je bil. Rekla sem mu, da mu bom dala svojo telefonsko, če nama rata prit pred gosti. In nama je ratalo! Ratalo nama je! Vse sva prehitela. Hvala bogu! Ampak sva pa skoraj dušo spustila. Čeprav bi bila to lepa smrt, ker je bil zelo seksi. Ime mu je Nadim! A sem ga usrala, da sem Nadimu dala telefonsko, glede na to, da tako redko pridem domov? Zdaj bo pa sam ležal tam in me klical in klical ... to ni bilo preveč lepo od mene. Si pripravljen? Vsak čas bojo tukaj! Saj nisi pil, a ne?

CHRISTIAN: Danes ne.

Se objameta. Helene odloži torbico na stol.

HELENE: Zelo lep pogreb je bil, a ne da?

CHRISTIAN: Ja.

Prihiti Michael.

MICHAEL: Vsak hip bojo tukaj! A smo pripravljeni? Džizs krajst, za celo vojsko jih je! Lahko bi mi povedali!

HELENE: Kaj pa ti delaš tukaj?

MICHAEL: Kaj delam tukaj? Sprašuješ me, kaj delam v hiši svojega očeta? Pripravljam se na sprejem gostov! Ni videt, da bi se še kdo drug kaj brigal za to!

HELENE: Če ne moreš prit na sestrin pogreb, ti tudi na papanov rojstni dan ne bi bilo treba hodit.

MICHAEL: Poslušaj me, ti! To pa tebe res čisto nič ne briga. Džizs krajst. Še toliko manj, ker si ta zadnja, ki se je prigunčala sem.

HELENE: Veš kaj? Ne briga me, kaj delaš. Ni mi pa vseeno, če česa ne narediš. Nisi prišel na sestrin pogreb. Ne pokličeš me za rojstni dan. Ne vračaš denarja, ki si ga dolžen. Dol ti visi za kogar koli razen zase, Michael. To pa me briga ...

MICHAEL: Spet začjenja. Tega mi res ni treba. Domov bom šel. Odhajam, Christian.

HELENE: Odlična ideja. Adijo, Michael.

CHRISTIAN: A ti posodim bicikel?

MICHAEL: Res mi je odveč poslušat to njeno sranje.

CHRISTIAN: A boš že tiho!

MICHAEL: Ja, a boš že tiho!

Prepir se nekoliko poleže in začnejo se šaliti.

HELENE: Kako si pa to lepo povedal, Michael. Točno tako kot Christian! Kdo je tukaj ta brihten? A si ti ta brihten? A si ...?

Michael udari Helene po riti.

HELENE: Nehaj, no. Pusti me pri miru!

CHRISTIAN: Dobrodošli!

Pride skupina ljudi, vsi nosijo prtljago. Christian, Michael in Helene nastopijo kot gostitelji. Gostje se vsevprek pozdravljajo, si segajo v roke in se poljubljajo na lica. Vsi govorijo drug čez drugega. Njihovo kramljanje je dovoljeno prirediti in ga mogoče dopolniti s še kakšnim dialogom.

V ozadju se pojavijo strežaj Lars in sobarici, Pia in Michelle. Pripravljeni so, da gostom postrežejo pijačo dobrodošlice.

DEDEK: Najlepša hvala! Najlepša hvala!

MICHAEL: Živjo, dedi. Kako gre, starina? Živjo, babi.

BABICA: Dober dan, Michael. Upam, da se bo tvoj dedek primerno obnašal.

DEDEK: Zvečer mislim povedat nekaj besed.

HELENE (*eni od tet*): Dober dan.

TETA: Zelo zelo lep pogreb je bil.

HELENE: Oh ... hvala.

BENT: A ni nekam vroče tukaj?

TETA: Ja, res je.

BENT: Meni se tudi zdi. Moja žena pa pravi, da ni hudega. Pa ni res. Zelo je vroče. (*Ženi.*) Si slišala? Tudi njej se zdi, da je vroče.

STRIC LEIF (*Poulu*): Lepo te je spet videt. Dobri stari cajti, a?

POUL: Mislím, da se nam obeta čudovita zabava!

MICHAEL (*stricu Leifu*): Živjo, stric Leif, stari uživač! A bova šla kaj kmalu na lov?

STRIC LEIF: Ne, to pa ne, Michael. Bova pa že morala počakat na začetek sezone.

HELMUT (*Christianu*): Tvoj papá me je prosil, da bi vodil nocojšnji večer. Saj nimaš nič proti?

CHRISTIAN: Seveda ne.

MICHAEL (*Bentu*): Kako si kaj, Bent?

BENT: Obupno. Pa še to vreme. Ne vem, če bom zdržal!

MICHAEL: Pejt kaj popit.

Gostje se s Helene in Michaelom počasi premikajo proti mizi. Pride Mette z otrokoma in se napoti k mizi. Gostje se razdelijo v manjše skupine in se pogovarjajo. Postrežejo jim s pijačo dobrodošlice. Christian ostane, kjer je bil.

PETI PRIZOR

Pride Christianova mati Else. Priprave na zabavo so že skoraj pri koncu. Pride Helge s steklenico konjaka in dvema kozarcema. Pri mizi vzame dva stola.

ELSE: Pozdravljen, ljubi Christian. Kako lepo, da ti je nazadnje le uspelo prit.

Ga objame.

CHRISTIAN: Pozdravljena, mama. Čudovito zgledaš.

ELSE: Ja, pa kaj še, fant moj.

Prihiti sobarica Michelle.

MICHELLE: Oprostite. Gostje so že vsi prispeli.

ELSE: Dobro. Le pejt zdaj k papanu. Pričakuje te.

In ne pozabi mu voščiti za rojstni dan.

Else gre k mizi in se pomeša med goste.

HELGE: Naprej!

CHRISTIAN: Pozdravljen, papá. Vse najboljše.

HELGE: Hvala.

CHRISTIAN: Te že čakajo.

HELGE: Usedi se malo. Nekaj važnega ti moram povedat. Usedi se, no. Daj. Sedi. (*Christian se usede.*) A bi en konjak?

CHRISTIAN: Ne, hvala.

HELGE: Ja, no, precej pomembna zadeva. Nekaj, o čemer preišlujem že več dni. Zelo važna stvar: Dve prostitutki se peljeta z vlakom ... (*Christian si ne more kaj, da se ne bi zasmel.*) Kaj se pa to pravi takole sedet in se smejat svojemu ostarelemu očetu? In za povrh še na moj rojstni dan! Za koga se pa imaš? Ne, resno. Moral te bom zatožit tvoji mami. In te tudi bom.

ELSE: Čakamo vaju.

HELGE: Res hvala, no. Mirno sedi in se mi reži v ksiht.

ELSE: Christian, tega ne smeš.

CHRISTIAN: Kaj pa, če kar ostaneva tukaj in si pripovedujeva vice. Bojo že počakali.

HELGE: Ja. K vragu z njimi. Rad bi še malo posedel in poklepetal s svojim starejšim sinom. Kako ti kaj gre?

Else zmaje z glavo in se nasmehne. Vrne se h gostom.

CHRISTIAN: Zelo dobro. Mogoče si že kaj slišal ... širimo se v Lyon in ...

HELGE: Ja, ja. Znam brat, fant moj. Mislim, da dobro delaš. Res dobro. Sposoben si. Kako je pa kaj s tisto punco, ki včasih pokliče? A? A ne bi mogel imet kaj otrok z njo in prit nazaj domov?

CHRISTIAN: Ne. Ona zdaj pričakuje otroka z drugim. Samo dobra prijateljca sva.

HELGE: No, če je pa tako, bomo morali najt kakšno drugo. Pridi nazaj domov. Starat sem se začel. Rad bi imel družino okrog sebe. Za povrh pa še ta tvoja mama.

CHRISTIAN. Kaj pa je z njo?

HELGE: Naveličala se je mojih vicev.

CHRISTIAN: To lahko razumem.

HELGE: Kaj hočeš reč s tem? Da to razumeš? Kaj je pa narobe z mojimi vici? Ne, resno. Nobenega spoštovanja več. No, povej že, kako je zdaj s tem? A si si že našel kakšno punco ali ne? To sem te vprašal.

Else se jima približa.

ELSE: Pridita, no.

HELGE: Ja, že greva, dušica. Pejva, fant moj.

Se napotita proti mizi. Helge se ustavi.

HELGE: Samo še nekaj, Christian. A bi te lahko prosil, da zvečer spregovoriš nekaj besed o svoji sestri? Jaz ne bom zmogel. Samo stal bom tam in polivale me bojo solze.

CHRISTIAN: Veš, da. Nekaj sem si pripravil.

HELGE: Si res? Čudovito, fant moj.

Gresta k mizi.

CHRISTIAN: Aja, še to, Michael je tukaj.

HELGE: Michael? A res? No, mislim, da bi bilo dobro, da se pogovorim tudi z njim.

Sobarica Michelle pride mimo s pladnjem praznih kozarcev.

MICHELLE: Vsi že čakajo.

HELGE: Poslušaj, Michelle, punčka zlata. Daj mi nekaj povej. A si ti poročena?

MICHELLE: Ne.

CHRISTIAN: To je pa precej neumestno vprašanje.

MICHELLE: Tudi meni se tako zdi.

HELGE: Ah, ja, seveda. Tisto z mojim mlajšim sinom. Ja. Res mi je žal. Se bom že še pogovoril z njim.

Michelle s tal pobere steklenico konjaka in kozarca, prekrije stola z rjuhami in s pladnjem v roki odide.

ŠESTI PRIZOR

Helge in Christian odideta k mizi. Helge uživa v toplem sprejemu gostov.

VSI (*pojejo*): Vse najboljše za te, vse najboljše za te ...

Sobarica Pia stopi iz množice. Skrivaj pomigne Christianu, naj ji sledi. Umaketa se bolj na stran.

PIA: Živjo, Christian.

CHRISTIAN: Živjo.

Gledata se.

PIA: V kateri sobi si?

CHRISTIAN: V sedemnajstki. Zakaj?

PIA: Rada bi se stuširala. A se lahko, prosim, stuširam pri tebi?

Christian ji da ključ svoje sobe. Ona pokima.

MICHAEL (*zavpije*): Še na mnoga leta!
Vsi pojejo. Tudi Christian in Pia, čeprav malo manj zavzeto.

VSI: Vse najboljše za teeee ...

PIA: Se vidiva pozneje, prav.

CHRISTIAN: Vidiva.

Pia odide. Christian ostane, kjer je.

HELGE (*vsem*): Res najnajlepša hvala ... in dobrodošli vsi skupaj. Vsakega od vas sem iskreno vesel. Samo še malo in napočil bo vrhunec praznovanja. Ker je vreme lepo in ker moja žena pravi, da sem bil priden, lahko do takrat na vrtu odigrate kakšno partijo kriketa, si privoščite cigaro ali pa spijete kakšen punč. Drznejši greste lahko zaplavat v jezero. Kdor je utrujen, gre pa lahko v sobo malo zadremat. Ampak ne pozabite, večerja je ob šestih.

Helge zamahne z roko in gostje se začnejo razhajati. Christian pobere svojo potovalko in odide v drugo smer. V isto smer kot Pia. Na prizorišču ostaneta samo Helene in strežaj Lars. Helene pobere svojo torbico.

SEDMI PRIZOR

Helene in Lars.

HELENE: A pridete malo sem.

LARS: Prosim?

HELENE: Stopite z mano.

Helene pomigne Larsu, naj ji sledi. Strežaj gre za njo, ustavita se pri pokritih stolah.

HELENE: Vam to mogoče nič ne pomeni, ampak meni pa ni vseeno ... Ne poznam vas, ne vem, koliko imate kaj občutka, ampak gre za to, da ste mojo sobo dodelili Michaelu. Saj nimam nič proti. Samo to je, da sem jaz pa pristala v sobi, ki je bila od moje sestre. Mislim, da je to ... no, ni prav, čeprav je še vseeno boljše, kot če bi jo dali Christianu, on se res ne bi dobro počutil – bila sta dvojčka, a ne? Pa še vse pohištvo je prekrito in je ... težko je to povedat, ampak res je čudno. A vidite? Moj bog. Srhljivo je.

LARS: Ja, vidim, res.

HELENE: Občutek imaš, kot da v sobi straši. Mislim, da njej to ne bi bilo preveč všeč, če razumete, kaj hočem reč, čeprav ... A lahko najprej odgrneva vse te rjuhe, pa se potem ... pa se potem vselim. Saj drugače me ne moti.

LARS: Seveda. To lahko narediva.

Lars se ozre okrog. Helene odloži torbico. Odgrneta rjuhe s stolov. V tišini jih zložit. V naslednjem prizoru sta še vedno v sobi.

OSMI PRIZOR

Prideta Michael in Mette. Michael vleče za sabo odprt kovček, v drugi roki drži ponošene rjave čevlje. Na sebi ima spodnjice in nogavice. Mette je v spodnjih hlačkah. Michael izpusti kovček.

MICHAEL: Ne najdem jih!

METTE: Morali bi bit v kovčku, a ne?

MICHAEL: Sem pogledal.

METTE: Pomiri se, Michael. Morajo bit nekje.

Michael dvigne svoje rjave čevlje.

MICHAEL: Poslušaj, ti. Ne morem it na zabavo v rjavih čevljih. Papá bo totalno znorel.

METTE: Seveda ne moreš, Michael, vem. Morajo bit nekje, daj no.

MICHAEL: Ja kje? Povsod sem že pogledal, kaj ti ni jasno!

METTE: Drek. Mislim, da si jih pozabil.

MICHAEL: Samo ne ponovi tega. Si razumela? Okej. Šla boš domov in mi jih prinesla. Čež eno uro moramo bit na večerji. Usedla se boš v avto in šla domov ponje. Jasno?

METTE: Brez bencina smo!

MICHAEL: Džizs, to pa ni moja stvar, a ne. Ne morem dol k papanu v štumfih, a je tako?

METTE: Domov naj grem in to zdaj, ti to resno?

Tega ne morem naredit. Ni govora. Si zmešan? Kaj pa misliš, da bosta rekla tvoja starša?

MICHAEL: Ne vem, kaj lahko narediš in česa ne moreš, ampak naj ti nekaj povem. Ne bom šel na zabavo v teh čevljih. A se ti je sfuzlalo?

METTE: Kaj pa, če bi si že enkrat začel sam pakirat svoje stvari? Pakirala sem zate, pakirala sem zase, pakirala sem za otroka. Potem pa pričakuješ, da bo šlo vse gladko in da bomo do minute točni. Zmeraj imaš cel kup pripomb. Izvoli, vzemi svoj kufer in si sam spakiraj svoje sranje!

Michael se pripravlja na divji izbruh. Mirno se sprehodi mimo Mette, gre mogoče do mize in popije požirek vode. Potem pogleda ženo in začne kričati nanjo. Obenem strese vse stvari iz kovčka na tla in zmečka njeno obleko.

MICHAEL: DOBRO POSLUŠAJ, KAJ TI BOM ZDAJLE PAVEDAL, PIČKA ZBLOJENA! TI SI TISTA, KI JE PAKIRALA TE CUNJE! VSAKIČ, AMPAK

RES VSAKIČ JE ISTO. IN NI DRUGE, KOT DA UGOTOVIŠ, KJE SO TI JEBENI ČEVLJI!

METTE (*istočasno*): ZAPRI ŽE SVOJ USRANI GOBEC, PIZDA! TI SI TISTI, KI NAS JE ZVLEKEL K TEJ TVOJI KRETENSKI FAMILIJI!

MICHAEL: VEŠ, KAJ? PEJT U KURAC! MOJ OČE IMA ROJSTNI DAN IN NIMAŠ TI MENI KAJ ZA GOVORIT ... A TI JE JASNO? A TI JE JASNO? ...

Michael zmeče oblacila nazaj v kovček. Mette pobere s tal svojo obleko. Popolnoma je zmečkana. Mette zdrсне na kolena in se skuša obvladati. Michael se umiri.

MICHAEL: A zdaj naj te pa še tolažim ali kaj?

METTE: Ni me treba tolažit.

MICHAEL: Potem pa nehaj.

Mette si prizadeva poravnati obleko.

METTE: Pa tako lepo sem jo zlikala. Take ne morem obleč, a ne, Michael?

MICHAEL: Ja, okej, malo preveč sem popizdil.

Oprosti. Kaj praviš, a bi ... a bi se ulegla za par minut?

Nerodno jo poskuša objeti in ji začne odpenjati gumba, vendar je zelo nespreten.

METTE: A ni, da se ti muči dol na zabavo?

MICHAEL: Dajva no, samo za pet minut, pridi.

Michael se začne slačiti. Tudi Mette se začne slačiti.

METTE: No, prav, usedi se!

Usedeta se precej daleč drug od drugega in se slečeta. Potem se Mette uleže na posteljo. Michael se približa in zleze nanjo. Začneta spolni odnos. Prideta Christian in Pia, Christian s kozarcem v roki. Michael in Mette sta v naslednjem prizoru s Pio in Christianom ves čas na prizorišču.

DEVETI PRIZOR

Pia se uleže. Nekaj pripoveduje. Christian sedi na tleh s pijačo v roki.

PIA: Skratka, to je bilo že tretjič, da sem se hotela preselit v København, a veš to? Potem se je pa namesto mene z njim preselila Bettina H.

CHRISTIAN: Bettina H.?

PIA: Ja. In tako sem ostala tukaj. Saj ni tako slabo. Včeraj smo šli malo v park. Nekaj časa sem bila dol v pekarni. Danes sem jaz zadolžena za sladico. Ne poslušajš.

CHRISTIAN: Ja, poslušam.

PIA: Ne, pa ne. Kaj sem rekla?

CHRISTIAN: Da si bila nekaj časa v pekarni.

PIA: Vau. To pa je nekaj, a ne, Christian? A si misliš, v pekarni sem delala.

CHRISTIAN: Ja, ja. Zelo zanimivo, res.

PIA: Sranje, samo jaz še čepim tukaj. Drugi ste se že vsi raztepli, v Pariz pa kaj vem kam še vse. Vsi ste tako pomembni.

Začne jokati. Christian vstane in se ji približa.

CHRISTIAN: A zdaj se boš pa cmerila ali kaj.

PIA: Ne, oprosti.

CHRISTIAN: Spij tole.

PIA: Hvala. Ti kar povej, če boš hotel, da grem, prav?

CHRISTIAN: A se nisi mislila it tuširat?

PIA: Ja.

Pia si sleče delovno uniformo. Postavi se pred Christiana.

PIA (*pokaže na modrček*): A mi ga lahko odpneš?

CHRISTIAN: Kako pa to naredim?

PIA: Odhaklaj ga. Še vedno imam lepo rit, a vidiš.

A ji boš kar pustil, da bo šla pod tuš?

Christian se s kozarcem v roki spet usede. Razmišlja o njenem vprašanju.

CHRISTIAN: Mislim, da ja.

PIA: Premišljevala sem, kako čuden si ratal, Christian. Zmeraj si bil tako divji, hitro si se s kom stebel pa to. Zdaj je pa tvoj brat tak, a ne? Tebi je pa še to odveč, da bi se dal dol z lepo punco. A se ti zdim presuha, a je zato? Hej, Christian, pa kje si ti?

Christian jo raztreseno pogleda. Pia pobere uniformo in odide. Christian obsedi s pijačo v roki. Zaprte oči.

DESETI PRIZOR

Spet se prikaže svetilka iz prvega prizora. Strežaj z zloženimi rjuhami se odpravlja. Helene je zatopljena v misli.

HELENE: Tamle se je zgodilo, veste. V kopalnici.

Ne, mogoče bo pa vseeno boljše, če grem v kakšno drugo sobo, kaj mislite?

LARS: Bi radi drugo sobo?

HELENE: Ne, samo to je, da ... En tak čuden občutek me je obšel. (*Zasliši nekakšen zvok.*)

A ste slišali? Ona je v kopalnici.

LARS: Ne. Ona je ... mrtva.

HELENE: Dajva vseeno pogledat.

LARS: Mislim, da bo boljše, če greva.

HELENE: Samo na hitrico.

Helene se premakne pod svetilko.

HELENE: Pridite sem! Pridite pogledat!

Lars odloži rjuhe in stopi bliže.

HELENE: Kaj pa tole pomeni? Ta navzgor obrnjena puščica? Gor, gor, gor, gor. A se lahko uležete na tla, prosim? A lahko, prosim, pogledate gor? Če se človek uleže na tla in pogleda gor, včasih kaj opazi.

LARS: Radi bi, da se uležem na tla?

HELENE: Včasih pogledamo gor in kaj opazimo. *Strežaj se uleže.*

HELENE: Pogledajte gor ... natančno si oglejte strop. A mogoče opazite kakšno znamenje, kakšno drobno puščico ali kaj podobnega. Kakšno vijugo ali ribico ali pa ptička. To je tako, kot da bi se igrala vroče, mrzlo.

LARS: Mislim, da ne vem, kako se to gre.

HELENE: Zmeraj se je igrala vroče, mrzlo. Zdaj postaja zmeraj bolj vroče.

Helene išče novo znamenje. Lars vstane.

HELENE: Ptička je narisala! Joj, kako lepo. Joj, kako sem nestrpna ... Hej, tamle je puščica. Pa tam še ena. Zmeraj bolj vroče postaja.

Lars opazi nekaj zgoraj ob svetilki.

LARS: Hej, tamle zgoraj. Pogledjte. Točno zraven svetilke. Tam, kjer je svetilka pritrjena na strop.

HELENE: Puščica je! Morava prit gor do svetilke! *Helene prinese stol. Spleza na naslonjalo. Strežaj ji pomaga. V svetilki najde pismo.*

HELENE: Našla sem!

Zleze s stola in pazljivo odpre pismo. Stopi nekaj korakov vstran in začne brati.

HELENE (*bere*): »Tistemu, ki bo našel to pismo. Najbrž si ...«

Helene obmolkne. Zmaje z glavo in v oči ji privrejo solze. Lars si prizadeva brati čez njeno ramo, ampak Helene si pritisne pismo na prsi in mu to prepreči.

HELENE: Bu!

LARS (*se zdrzne*): Oh!

HELENE (*se vznemiri*): Nič posebnega ne piše. A ste se zares ustrašili?

LARS: Ne, sploh ne.

HELENE: Najbrž je to zato, ker v tej hiši že od nekdaj straši. Nič posebnega ne piše. Kar obdržala bom to sobo. Res. Hvala vam za pomoč. Hvala!

LARS: Prav.

Lars z rjuhami odide. Helene še enkrat prebere pismo. Pobrskaja po torbici. Joka. Najde tulec s protibolečinskimi tabletami, strese tablete

v torbico, zvije pismo in ga vtakne v tulec. Tulec pospravi nazaj v torbico.

Pri mizi se pojavi Helge. Od daleč jo opazuje in do konca prizora ostane na prizorišču.

HELENE: Mora ostat skrito. Pismo mora ostat skrito.

Tukaj notri bo na varnem, tukaj bo na varnem, ne smejo ga najt. Ne smejo ga najt. V redu je ... tako ...

Helene zapre torbico in jo odloži na enega od stolov. Odide. Helge še naprej stoji tam in gleda.

ENAJSTI PRIZOR

Christian spi na tleh. Michael in Mette skupaj ležita, končala sta spolni odnos. Helge jih gleda.

HELGE (*občinstvu*): Človek se ne sme vmešavat v življenje svojih otrok. Lahko opazuješ, kaj se dogaja. Lahko imaš dvome, vmešavat se pa ne smeš. Delajo, kar pač delajo. Če zapravljajo priložnosti, jih pač zapravljajo. In enkrat ena je, da ne po moji krivdi.

Prideta Michaelova in Mettina otroka. Deček ima v rokah dve veliki pokrovki.

HELGE (*potiho*): Kar naprej, otroka. Zrak je čist.

Helge in otroka se pritihotapijo h Christianu, Michaelu in Mette. Helge jima da znak. Deček udari s pokrovkama in zakriči.

MICHAELOV SIN: Ura je šest! Vstaj je treba.

Christian se zbudi. Michael in Mette se usedeta.

HELGE: Dokumente, prosim! Pokažite potne liste, vozne karte in vse druge papirje.

V ozadju se zbirajo gostje. Vsi so praznično oblečeni. Mette si v paniki oblači svečano obleko. Michael išče hlače.

HELGE: Kje imaš pa hlače?

MICHAELOVA HČI: Živjo, očka. Kje imaš pa hlače?

HELGE: Rad bi, da prideš k meni v pisarno. Takoj!

Se vidimo kasneje, otroka.

Helge se vrne k mizi. Pomeša se med goste. Vzdušje je živahno in veselo. Mette pogleda Michaela, ki se ves zmešan oblači.

MICHAEL: Kaj gledaš, pizda? Dol moram na pogovor k papanu!

DVANAJSTI PRIZOR

Lars in Michelle odneseta vse kovčke, torbe in stole. Gostje se razkropijo po vsem prostoru, pogovarjajo se v manjših skupinah. Pia in Michelle strežeta pijačo. Helge se pridruži povezovalcu večera Helmutu, stricu Leifu in dvema prostozidarskima

bratoma. Otroka se podita med odraslimi in se lovita, potem stečeta ven. Christian si poravna obleko in se pridruži gostom, ne da bi se s komer koli zapletel v pogovor. Helene stoji z babico in dedkom. Michael se še muči z zapenjanjem hlač, obenem pa že hiti k očetovi skupini. Mette stoji sama pri strani in z očmi spremlja Michaela.

HELGE (*lopne Helmuta po hrbtu*): Helmut me je zmeraj brezpogojno podpiral.

MICHAEL (*ga prekine*): Zdravo, papá. Hotel si se pogovoriti?

Helge potegne Michaela nekoliko na stran. Moški iz skupine ju opazujejo.

HELGE: Se bova morala enkrat drugič. Zdaj bomo posedli za mizo.

Potegne Michaela še bolj na rob odra. Moški za njima se pogovarjajo.

HELGE: Prosili so me, naj te vprašam, če te kaj zanima naša loža. Jaz te sicer ne vidim ravno kot prostožidarskega brata. Ampak Christian je omenil Prebenu, da ti posel cveti. In ker Christian ne kaže nobenega zanimanja, da bi se pridružil, lahko pričakuješ, da boš povabljen ti. Na poti do tja ti bo seveda treba malo pomagat, a ne? Predvsem glej, da se boš nocoj obnašal kot normalen človek. Tace stran od tiste, kako ji je že ime? Michelle. Sva zmenjena? Si me razumel? Rad bi, da krožiš naokrog in poskrbiš, da bo zabava gladko tekla. Se ti zdi, da boš zmogel?

MICHAEL: Ja, seveda.

Helge se obrne in se vrne k možem, ki jih je prej zapustil. Z očesom spremlja Michaela, ki si poravna obleko in se trudi, da bi imel pregled nad dogajanjem. Michaelu se zazdi, da nekdo od gostov potrebuje pijačo in prestreže Pio, ki s pladnjem pijače pride mimo.

MICHAEL: Ej, a ne bi tistemu tamle dala kaj za pit? Pa zmigaj se malo. (*Nekemu drugemu gostu.*) A bi mogoče želeli kaj popit? (*Pii.*) Tukaj rabimo pijačo!

Pia se ne zmeni zanj. Mimo pride Michelle z pladnjem pijače.

MICHELLE: Živjo, Michael.

MICHAEL (*gostu*): A bi mogoče želeli kaj popit? (*Že hoče vzeti kozarec s pijačo z Michellinega pladnja.*) Aha, saj že imate kozarec!

MICHELLE: Pogovoriti se morava.

MICHAEL: Ne vem, kaj bi rada.

Michael ji obrne hrbet in se zaplete v pogovor z nekaj gosti. Mette ga opazuje.

MICHAEL (*raznim gostom*): Hm, oprostite ... a bi mogoče želeli kaj popit? Mi pazimo na to, da gre vse gladko!

Pia ponudi kozarec Christianu. On ga vzame.

PIA: Zaspal si.

CHRISTIAN: Ja.

PIA: A ne spiš ponoči?

CHRISTIAN: Spim samo, kadar si ti zraven.

Pia se oddalji. Christian zlije vase pijačo.

Povezovalc večera Helmut stopi naprej in zaploska, da bi pritegnil pozornost gostov.

HELMUT: Bi vas lahko prosil ... Bi vas lahko prosil za malo posluha!

Vse skupine se zlijejo v eno in ga gledajo. Strežaj in sobarici odidejo.

HELMUT: Hvala. V veliko čast mi je, da sem povezovalc današnjega večera. Družina Klingenfheldt - Hansen vas vse prisrčno pozdravlja na še enem svojih razkošnih praznovanj. Moje ime je Helmut von Sachs. Začel sem kot pomivalec posode v eni Helgejevih restavracij, zdaj pa stojim pred vami kot generalni direktor. Za to se imam zahvalit edinole Helgeju. Za vse tiste, ki me ne poznate: ja, moja domovina je Deutschland, Köln, Ruhr, die Stahlwerke. Moja dežela je znana po jeklarstvu. In tudi Helge je jeklen mož. Še zmeraj močan. Helge, mein Freund, mein dänischer Vater, prepuščam ti besedo.

Gostje zaploskajo. Ko Helge stopi naprej, v trenutku nastane grobna tišina.

HELGE: Ko vas takole gledam, pred mano živo vstajajo spomini na vsa minula leta in na vse, kar smo skupaj doživeli. Dočakat šestdeset let samo po sebi ni nič posebnega. Občutek imam, kot da smo pogodbo za prevzem tega prečudovitega posestva podpisovali včeraj. Pa je bilo to daljnega poletja leta 1995. Takrat se je naša družinica prvič povzpela po stopnicah te vile: moja draga žena, Helene, Michael in dvojčka ... in dvojčka. Vsi smo komaj čakali, da se vselimo v naš prelepi novi dom. Bili smo ... bili smo tako polni pričakovanj ... (*Ga prevzamejo čustva.*) Ja, no, naj s temi besedami zaključim. Naj torej zaključim z upanjem, da se bomo na nocojšnjem praznovanju vsi imeli čim lepše. Zdaj pa pojdimo nekaj pojest.

Ko Helge konča svoj govor, je za trenutek vse tiho. Sledi navdušeno ploskanje. Helge pokima in gostom z roko nakaže, naj se posedejo za mizo. Gostje poiščejo svoja mesta. Prideta tudi otroka in se usedeta. Mizo zagrne tema.

Pojavijo se kuhar Kim, strežaj in sobarici in stopajo po robu odra. Strežaj in sobarici nosijo velike pladnje s predjedjo. Vse skupaj spominja na vojaško parado.

KUHAR: Postregli vam bomo s predjedjo ...
 Strežaj, Michelle in Pia odidejo. Kuhar zapusti oder na drugi strani.
 Zatemnitev.

TRINAJSTI PRIZOR

Gostje sedijo za mizo. Večerja se je že začela. Jedo juho in se pogovarjajo. Ujamemo drobce pogovorov. To neobvezno klepetanje je dovoljeno spremeniti ali razširiti.

DEDEK: Danes mislim povedat nekaj besed. Ampak ne bo primerno za majhne punčke!

HELENE (*nekaj sedežev stran*): To si lahko mislim, dedek!

Na drugem koncu mize. Michael sedi zraven Mette. Pogovarja se z Bentom, ki sedi nasproti Mette.

MICHAEL: Zakaj samo sediš in si brišeš švic, Bent?
 V naši familiji imamo radi dobro razpoložene goste!

BENT: V avtu je bilo med potjo neznosno vroče.
 Res neznosno. Samo da se spomnim, me že grabi depresija.

MICHAEL: Saj imaš klimo v avtu, butelj!

BENT: Ja, ampak več, klima ti čisto izsuši usta.
 To je zelo neprijetno.

MICHAEL: No, potem je pač treba kaj popit,
 a je tako, Mette? ... A je tako, Mette?

Mette ne odgovori.

Na drugem koncu mize.

STRIC LEIF: Odlična jastogova juha.

POUL: Lososova juha je.

STRIC LEIF: A lososova? Meni se zdi, da ima okus bolj po jastogu.

PREBEN (*vljudno, eni od tet*): Res dobra tale juha.

TETA: Ja, paradiznikova.

PREBEN: Ne, ni paradiznikova. Jastogova je.

Christian potrka z žlico po kozarcu in vstane. Gostje ga pričakuječe gledajo. Strežaj in sobarici prenehajo streči, v ozadju se postavijo v vrsto in prisluhnejo.

CHRISTIAN: Ura bo vsak čas sedem. Rad bi izrekel

prvo zdravico. Glede na to, da sem starejši sin, mislim, da je to moja dolžnost, je tako, Helmut? (*Helmut prikima.*) Ampak pred tem bi očetu želel posvetiti krajši govor. Napisal sem dva govora. Sam si izberi, katerega hočeš slišat.

Eden je zelen, drugi pa rumen.

Christian podrži oba lista papirja v zraku, tako da ju Helge lahko vidi. Gostje se zasmejejo.

STRIC LEIF: Daj rumenega!

HELGE: Odločil sem se za zelenega.

CHRISTIAN: Zeleni je zanimiva odločitev, moram reč. To je neke vrste govor resnice. Odločil sem se, da mu dam naslov »Ko se gre papá kopat«. *Smeh. Celo Else se smeje. Samo Helge je videti rahlo zaskrbljen.*

CHRISTIAN: Ko smo se preselili sem, sem bil še precej majhen, in lahko rečem, da so se takrat za nas začeli novi časi. Prostora smo imeli, kolikor smo ga hoteli, in lumparij smo ušpčili, kolikor smo si jih pri vsem tem prostoru lahko izmislili. Tukaj, kjer zdaj sedimo in jemo, je bila včasih restavracija. Spomnim se, kolikokrat sva se tukaj igrala s sestro Lindo, ki je zdaj mrtva, in spomnim se, kolikokrat je Linda kaj vtaknila v hrano, ne da bi gostje to ugotovili. Skrila sva se in jih opazovala in Lindo je zmeraj popadel smeh. Imela je najbolj nalezljiv, razposajen smeh, kar si jih lahko predstavljate. Zdržala nisva niti dve sekundi in že sva se na ves glas krohotala. In seveda so naju takoj odkrili. Ampak nikoli se nama ni zgodilo nič hudega. Ne. Kot se je izkazalo, je bilo veliko bolj nevarno vsakič, ko se je šel papá kopat. Ne vem, če se kdo spomni, ampak papá se je zelo pogosto kopal.

Smeh vsenaokrog. Gostje pozorno spremljajo napeto in zabavno zgodbo. Helene prevrne kozarec.

CHRISTIAN: Vsakič, ko se je pripravljaj, da se bo šel kopat, naju je z Lindo odpeljal v svojo pisarno. Najprej je moral poskrbet za par stvari, na primer zaklenit vrata, spustit žaluzije in prižgat kakšno luč. Vse je moralo bit popolno. Potem si je slekel srajco in hlače – tudi midva sva se morala sleč – in potem naju je položil na zeleno zofo, ki smo jo zdaj že zavrgli, in naju posiljeval. Spolno zlorabljal. Občeval je s svojima najdražjima otrokoma.

Za mizo zavlada tišina. Christian nadaljuje.

CHRISTIAN: Pred nekaj meseci, ko je umrla Linda, sem se zavedel, da je Helge zelo čist človek,

glede na to, kako pogosto se že od nekdaj kopa. In pomislil sem ... da je to nekaj, s čimer bi rad seznanil vso družino. Morajo izvedet to o mojem papanu, sem si rekel. Helge je čist človek in danes smo se zbrali tukaj, da proslavimo njegov šestdeseti rojstni dan. Samo predstavljajte si, kaj pomeni tako dolgo živet in spremljat, kako rastejo tvoji otroci in, v Michaelovem primeru, tvoji vnuki. No, pa naj bo dovolj o tem. Nikakor se nismo zbrali zato, da bi ves večer poslušali mene. Zbrali smo se, da proslavimo Helgejev šestdeseti rojstni dan, in mislim, da lahko nadaljujemo. Torej ... hvala za vsa lepa leta in vse najboljše.

Christian spet sede. Nekdo od gostov začne ploskati, ampak ob Michaelovem pogledu v trenutku preneha. Pia je pretresena. Else ne reče nič. Helge se živčno ozira k strežaju.

HELGE: Zmanjkalo nam je pijače. Napolnite nam vendar kozarce.

Po prostoru se sliši zbegano mrmranje. Dedek nenadoma z žlico potrka po kozarcu in vstane.

DEDEK: Christian, ti si govoril prvi, zdaj sem pa jaz na vrsti. Else, danes je tvoj rojstni dan.

Nekaj gostov se zasmeje. Mučno vzdusje nekoliko popusti.

STRIC LEIF: Ne Else, Helge!

DEDEK: Kaj je rekel?

HELENE: Rekel je, da ima rojstni dan Helge, dedi. Ha, ha, ta naš dedi ...

DEDEK: Helge. Danes je tvoj rojstni dan in to je res lepo. Z leti si postal velik fant. Zdaj si že zadosti velik, da že razumeš kakšen masten vic.

Ljudje vzklikajo in ploskajo. Všeč jim je, kar slišijo. Michael zavpije.

MICHAEL: Bravo, dedi!

Gostje ploskajo. Christian osamljen obsedi.

CHRISTIAN: Žal moram oditi.

Christian vstane in odide od mize. Nihče ga ne pogleda.

DEDEK: Spomnim se, kako je enkrat ... Helge je bil takrat še poba ..., prišel je k meni in mi potožil, da ne ve, kako bi osvojil kakšno punco ...

Smeh. Helene ga prekine. Sredi dedkovega govora potrka po kozarcu in vstane.

HELENE: Joj, opravičujem se, ker prekinjam tvoj govor, dedi. Hm ... samo to bi rada rekla, da upam, da nihče od vas ni preveč resno vzletega, kar je povedal Christian. Moj brat je in

zelo ga imam rada. *(Helge prikimava.)* Rada ga imam, ampak to, kar je povedal, seveda ni res. Hočem reč, da bi jaz zagotovo kaj vedela o tem, a se vam ne zdi? Oprosti, da sem te prekinila, dedi. Ampak tole me je res šokiralo. Oprosti.

Gostje tiho prikimavajo in se nasmihajo, ko se Helene usede. Dedek spet potrka po kozarcu.

DEDEK: Helge. Danes je tvoj rojstni dan in zdaj si že velik fant. Zadosti si že zrasel, da že razumeš kakšen masten vic ...

Gostje ploskajo in odobravajoče žvižgajo.

ŠTIRINAJSTI PRIZOR

Medtem ko gostje sedijo za mizo, Christian stoji sredi odra in se po telefonu pogovarja s svojim dekletom.

CHRISTIAN: Zelenega si je izbral ... Ja ... Zelenega je vzel. Ja, res. To je zdaj za mano. Hvala. Ja, ampak sem v redu. Adijo, draga familija. To je to ... Do København bom šel s taksijem in ujel večerno letalo ... Samo še od starega prijatelja se poslovim, potem pa grem. Kaj si rekla? Kaj? ... Mislim, da se mi je spraznil telefon ...

Zveza je prekinjena. Christian vtakne telefon v žep in naredi nekaj korakov. Na prizorišču je tudi kuhar Kim, s steklenico žganja v roki stoji in kadil.

CHRISTIAN: Živjo, Kim!

KIM: Živjo, Christian!

CHRISTIAN: Mudi se mi na avion, samo poslovit sem se hotel.

KIM: Kako si, Christian?

CHRISTIAN: V redu sem.

KIM: V redu, praviš. Čestitam, Christian. Poslušal sem preko interkoma. Govor je za tabo in zdaj odhajaš domov. Bitka je zgubljena. Spremenilo se ni a ma prav nič. Pika konec.

CHRISTIAN: A si pijan?

KIM: Drugače ne morem kuhat, Christian. Saj to veš. Kako dolgo se pravzaprav midva že poznavata?

CHRISTIAN: Zdaj moram pa res iti.

KIM: Že od prvega razreda, a je tako? Moj prijatelj si že od majhnega. Skupaj sva rabutala jabolka. In odkar pomnim, sem čakal na to. Ti boš pa zdaj zbežal ali kaj. Zbežal pred svojim fotrom, ki je vlekel slamico, kdo od vaju bo na vrsti. Ali ti ali tvoja sestra. Fantastičen uvod je bil, ko si mu dal na izbiro, kateri govor naj bo. Točno tako, kot je to počel on.

CHRISTIAN: Kaj hočeš?

KIM: Petnajst minut čez sedem bo tvoj oče prišel k meni in mi naročil, kdaj naj postrežemo glavno jed. Potem bo rekel »Mislim, da so gostje zadovoljni s hrano«, to zmeraj reče. In potem mu bom nalil en šnops in spet bo vse po starem. Pika konec. Samo dve minutki počakaj, pa boš videl. Dve minutki.

Christian in Kim obstaneta in v tišini čakata. Helge odide od mize. Pride na sredo odra.

HELGE (*občinstvu*): Po svoje so mi govori všeč. Imenitni so, zato ker tako hitro utonejo v pozabo. Koliko govorov, ki ste jih slišali v življenju, vam je ostalo v spominu? Lahko so veseli, žalostni, vznemirljivi, presunljivi, smešni, nenavadni ali mučni. Ampak že naslednji hip, že med ploskanjem in dvigovanjem kozarcev so večinoma vsi pozabljeni. Kar je seveda škoda, v primeru da je bilo v govoru izrečeno kaj pomembnega. (*Kimu.*) Predjed je bila izvrstna. Rad vidim, da so gostje zadovoljni!

KIM: Hvala.

HELGE: Misliš sem, da si odšel, Christian. (*Kimu.*) Nalij nama s sinom en šnops, daj.

Kim natoči dva kozarčka žganja.

HELGE: Hvala.

CHRISTIAN: Ne bom, hvala.

HELGE: Kaj, a nočeš? (*Pije.*) Jebenti je dober. Dober je kot svinja. (*Izprazni kozarec.*) Madona je dober. (*Kimu.*) Natoči še sebi enega, preden pospraviš steklenico. (*Christianu.*) Rad bi se pogovoril s tabo. Zelo na kratko. Na štiri oči.

Kim odide.

HELGE: No, skratka. Kako se počutiš?

CHRISTIAN: V redu sem.

HELGE: A da si. Mhm. A si prepričan? No, ker meni v bistvu ni nič jasno. Nekaj mora bit narobe z mojim spominom. Čeprav je res, da sem se postaral ...

CHRISTIAN: Kaj hočeš reč?

HELGE: To, o čemer si govoril. Prav nič se ne spomnim. A bi mi lahko malo pomagal, Christian. Kaj natančno se je zgodilo?

CHRISTIAN: Oprosti, res. Gotovo sem si jaz narobe zapomnil.

HELGE: Ne, ne. Kaj zdaj kar stojiš in se opravičuješ. Zdaj me pa začenja že resno skrbet zate.

CHRISTIAN: Nič naj te ne skrbi. Malo sem zmeden zadnje čase, veš, preveč delam ... pa vse to z mojo sestro. Ne, res, pozabi.

HELGE: Ne, ker to, kar si prej omenjal, to je zločin. To je resna zadeva. Prijavit bi bilo treba na policijo.

CHRISTIAN: Ne, ne, nič ni treba. Saj ni nič. Pozabi, ti pravim. Resno mislim, sploh se ne ukvarjaj več s tem. Zadnje čase slabo spim. Tako čudno se počutim. Ne, res, pozabi. Oprosti. Praznovanje se v redu odvija?

HELGE: Ja, vse je v redu. Saj so sami razumni ljudje. Bi moralo bit pa že kaj hujšega, da bi jih šokiralo. Ne sekiraj se zaradi tega. Pa srečno pot domov, sine. Lepo te je bilo videt. Ja, no, zdaj me pa že čakajo.

Helge se vrne za mizo. Christian se ne premakne. Pride Kim. Njuna pogleda se srečata. Kim se pričakujoče zazre v Christiana in ga ne izpusti iz oči. Christian se nenadoma odloči in se vrne k mizi. Vsi gostje se zastrmijo vanj. Christian se usede in si natoči kozarec vode. Kim ostane na mestu in ga gleda.

KIM: Michelle, pridi sem, in Pia, ti tudi. Govorit moram z vama. (*Dekleti prideta bliže.*) Danes je dan D za Christiana. Pobrali jim bomo ključce od avtomobilov. Pika konec.

MICHELLE: Kaj?

PIA: A mi?

KIM: Pobrali jim bomo ključce! Zablokirali telefone! Brez avtov ne morejo domov. Daleč naokoli ni nič. Nikamor ne morejo. Pika konec. Ta kurčev meni bojo morali požret v celoti. (*Zavpije.*) Divjačino v brusnični omaki bomo postregli čez sedem minut! ...

Kim odide z odra na eni, dekleti pa na drugi strani.

PETNAJSTI PRIZOR

Gostje so za mizo. Vsevprek se pogovarjajo. Christian molče sedi. Veliko pije. Dedek potrka po kozarcu.

DEDEK: Else ... ne, Helge. Danes je tvoj rojstni dan. Zdaj si že velik fant. Zadosti velik, da že razumeš kakšen masten vic ...

HELENE: Oh, neee, dedek.

HELMUT: A res moramo to še enkrat poslušat?

GOSTJE: Jaaaaaa!

Michael vstane in potegne strežaja na stran.

MICHAEL: A je vse v redu? Kakšne težave ali kaj?

LARS: Ne, vse je v redu.

MICHAEL: Bo moj brat ostal čez noč?

LARS: Ne bi vedel.

V tistem trenutku vstopi temnopolti Gbatokai.
Michael opazi Gbatokaija in takoj pohiti k njemu.
 MICHAEL: Hej, Charlie Brown. Sigurno si zataval na napačen kraj. Džizs.
 GBATOKAI: I don't understand. You speak English?
 MICHAEL: It's a private party. This ... private party. No guests. No guests. You see?
 GBATOKAI: I'm on the guest list. I'm invited.
 LARS (*priskoči na pomoč*): Bom takoj preveril ...
 MICHAEL (*ga prekine*): Kar počasi, kar počasi ... (*Gbatokaiju.*) Listen here, we don't need any music, you know? No trumpets ... no trumpet. You have to go home. I give you five hundred.
 GBATOKAI: What?
 MICHAEL: You go home now ... no music.
 GBATOKAI: No, no. Listen ... listen ... I'm not here to play. I'm invited.
 LARS: Res je.
 MICHAEL (*Larsu*): Nehaj se vmešavat.
 GBATOKAI: You're Helene's brother, aren't you?
 MICHAEL: Poslušaj ti, črnuhar ... Ne vem, od kod poznaš mojo sestro in me tudi ne zanima, razumeš?
 GBATOKAI: Excuse me ...
Helene vstane od mize in prihiti k njima.
 HELENE: Tako sem te pogrešala.
 GBATOKAI: How are you doing?
 HELENE: Hi, babe. Oh, I'm so happy you came ... (*Michaelu.*) Michael, kaj se pa greš?
 MICHAEL: Kako to misliš, pizda?
 GBATOKAI: He's ... I don't know ... he was trying to throw me out.
Helene se vrže Gbatokaiju okrog vratu in ga poljubi. Tesno ga objema. Michael ju osupel vleče narazen.
 MICHAEL: Hej! Kaj se pa greš, pizda?
 HELENE: Nehaj s temi tvojimi gostilniškimi manirami. Hej, Michael!
 MICHAEL: Ne moreš privleč ene zafukane opice na papanov rojstni dan. Džizs faking krajst, ženska.
Helene se mu postavi po robu.
 HELENE: Ne drzni si zmerjat Gbatokaija s črnuhom ... ali pa z opico ... si me razumel?
 MICHAEL: Daj skuliraj se!
 HELENE: Res si totalno prfuknjen, pizda. Ne mislim mirno stat in poslušat tega tvojega svinjanja. Prasec rasistični!
Helene in Gbatokai odideta. Poljubljata se. Michael ostane na mestu.

MICHAEL (*Larsu*): Lahko greš. Vse imam pod kontrolo.
Lars odide. Michael se vrne k mizi. Pia in Michelle prideta mimo z veliko skledo, polno avtomobilskih ključev.
 PIA: Misliš, da bo kdo porajtal, da sva bili tukaj?
 MICHELLE: Saj sva samo ključe od avtov pobrali.
 PIA: A se zapeljeva kam?
 MICHELLE: Zmeraj sem sanjariła o volvu, in to o modrem karavanu.
 PIA: Ma ne, kakšen karavan neki. V Pariz bova šli s ferrarijem.
 MICHELLE: Ne, ne v Pariz. Pejva v Monte Carlo.
 PIA: Ne. V Pariz. Mora bit Pariz. (*S pohotnim nasmeškom.*) Meni so všeč francozarji. *Odideta.*

ŠESTNAJSTI PRIZOR

Prideta Helene in Gbatokai. Približata se mizi. Else vstane in ju pozdravi.
 HELENE: Mama, to je moj fant. Gbatokai, this is my mother.
 ELSE: Welcome.
 GBATOKAI: Hi.
 ELSE: Nice to see you back.
 HELENE: Ne, mama, ne. Saj ga še ne poznaš, tisto je bil drug.
 GBATOKAI: Excuse me?
 ELSE: It's nice to see you.
 GBATOKAI: Nice to see you.
Pia, Michelle in Lars prinesejo glavno jed. V tistem trenutku Dedek potrka po kozarcu in vstane.
 DEDEK: Helge, danes je tvoj rojstni dan. *Smeh.*
 ELSE: Oh, dedek. Ne že spet. (*Gbatokaiju.*) It's the third time!
 HELMUT (*strežaju in sobaricama, ki so obstali*): Kar nadaljujte.
Else, Helene in Gbatokai se posedejo. Govor spremljajo salve smeha. Gostje se lotijo divjačine. Natakajo jim rdeče vino.
 DEDEK: Zdaj si že zadosti velik, da že razumeš kakšen masten vic. Spomnim se, kako je enkrat Helge, takrat je bil še poba ..., prišel je k meni in mi potožil, da ne ve, kako bi osvojil punco ... Jaz sem mu pa rekel: »Poslušaj, fantin, poleti preden boš šel dol k jezeru, si ti samo lepo kupi en krompir in si ga zatlači v kopalke. Kar zgrinjale se bojo okrog tebe.« No, in potem

je prišlo poletje, poba je pa prišel k meni, ves nesrečen, in rekel, da je vse samo še slabše. Da nobena sploh ne govori več z njim. Jaz sem mu pa rekel: »Hja, jasno, da ne, poba, krompir si moraš zatlačit spredaj, ne pa zadaj.«

Dedek se spet usede. Gostje so navdušeni in vsi razigrani začnejo ritmično ploskati. Zapojejo slavljencu. Michael jim dirigira. Pojejo na melodijo »For He's A Jolly Good Fellow«.

VSI: Je res, da fant je od fare,
je res, da fant je od fare,
je res, da fant je od fare,
to dobro vemo vsi ...

Tudi Christian poje. S pogledom poišče Helene. Ona živčno pogleda stran in se izogiba njegovim očem. Ko pesem izzvani in je vzdruže spet bolj sproščeno, Christian potrka po kozarcu in vstane.

CHRISTIAN: Opravičujem se, da vas spet prekinjam, ampak žal sem prej pozabil tisto najpomembnejše. Danes smo se tukaj zbrali, ker moj oče praznuje rojstni dan, ne pa zaradi najrazličnejših drugih stvari. In če sem vas prej malo zavedel, bi zdaj rad to popravil, zato dvignimo kozarce in iskreno nazdravimo našemu papanu.

POUL: Tako se dela, Christian!

CHRISTIAN: Prosim vas, da vsi vstanete. Dvignite kozarce. (*Vsi s kozarci v rokah vstanejo*). Na zdravje tistemu, ki je ubil mojo sestro. Na zdravje morilcu.

Helge vstane in naglo odide. Gostje mrmrajo in še kar stojijo. Christian se demonstrativno usede in naprej večerja. Helmut, povezovalac večera, živčno potrka po kozarcu.

HELMUT: Predlagam odmor za cigareto, še pred glavno jedjo. (*Sobaricama*.) Cigarete ... dajmo, dajmo ...

Vsi odidejo od mize razen Christiana, Helene in Gbatokajia. Med odhajanjem Michael dohiti Strica Leifa.

MICHAEL: Hej, Leif, usedi se no za klavir in nam kaj zašpilaj, a bi?

Michael in Leif skupaj odideta. Helene stopi h Christianu.

HELENE: Christian, a se je tebi zmešalo? A slišiš, kaj ti govorim? A si totalno znorel, Christian? *Christian ne odgovori. Še naprej demonstrativno je in pije. Potem opazi Gbatokajia. Vstane in se rokuje z njim. Helene ju gleda.*

CHRISTIAN: Hi, I'm Christian.

GBATOKAI: Hi. So you're Helene's brother.

CHRISTIAN (*pokima*): I guess so. Welcome to this unusual birthday party.

GBATOKAI (*se nasmehne*): So ... the demons have been released?

Christian prikima in spet sede.

GBATOKAI (*veselo*): Be aware. Your sister's here to say hello.

Gbatokai se ozira okrog, kot da bi nekaj čutil.

CHRISTIAN: Are you psychic?

GBATOKAI: No. I just pick up on things.

Christian prikima. Ne razume povsem, kaj Gbatokai misli s tem. Helene pocuka Gbatokajia za komolec, ker bi rada, da odideta.

GBATOKAI: I'm coming. (*Christianu*.) See you. *Christian obsedi sam za mizo. Dotoči si vino in pije. Slišimo oddaljeno igranje klavirja. Za trenutek se pojavi Helge in s pogledom ošine Christiana. Kadi cigareto. Potem spet izgine. Pride Helmut, ves zmeden. Poul se pridruži Helmutu.*

POUL: Najlepša hvala za vse. Moja žena pravi, da se bova kar poslovala.

HELMUT: Bosta menda ja še malo počakala. Mislim, da si Helge to zasluži.

Pride Poulova žena.

POULOVA ŽENA: Ne najdem ključev od avta.

POUL: Mislim, da sem jih dal tebi.

Gostje zapuščajo prizorišče. Helmut si briše pot s čela. Bent stopi k njemu.

BENT: Jaz ne zdržim več.

HELMUT: Razumem, ampak sem prepričan, da bo spet kmalu vse gemütlich.

BENT: Že tako me mučijo hude depresije. Rad bi šel domov. Si kaj videl mojo ženo?

Bent odide. Helmut gre za njim. Michaelov sin priteče k mizi, se usede in pije svojo kokakolo. Christian in deček trčita s kozarcema. Pride Michael in steče k sinu. Za Christiana se sploh ne zmeni.

MICHAEL: Si zmešan, pamž? Kaj ti pade na pamet?! Ne smeš bit tukaj.

MICHAELOV SIN: Samo kokakolo bi rad.

Michael trdo zgrabi sina. Sin noče oditi in nagaja očetu, tako da se mu izmuzne.

MICHAEL: Ne smeš bit tukaj. A razumeš?

Pride Mette.

MICHAEL (*Mette*): Jebenti mater, a še za otroka ne znaš poskrbet?

METTE (*dečku*): Pridi! Spat greš. In to takoj!

Mette zgrabi dečka za roko in ga vleče proti vratom. V tistem trenutku vstopi Michelle.

MICHELLE: Michael, rada bi govorila s tabo. (*Mette.*) Pa z vami tudi.

MICHAEL: Spelji se.

MICHELLE: Ne. Pogovorili se bomo. Ne vem, če veste, kaj se je zgodilo, Mette.

MICHAEL (*Michelle*): Hej! Ti bom jaz na hitro nekaj povedal.

Mette sumničavo pogleda Michaela. On pa ji z glavo pomigne, naj s sinom odideda. Čaka, dokler popolnoma ne izgineta. Potem povleče Michelle daleč stran od mize.

MICHELLE: Pa kaj se greš, pizda?! Spusti me!

MICHAEL: Okej. Umiri se. Kaj bi rada, mater?

MICHELLE: Malo čudno se mi pa vseeno zdi. Kaj vse si mi lani obljubljal, ko si hodil ponoči k meni. In to kolikokrat. Zdaj me pa niti pozdraviš ne.

MICHAEL: Poslušaj, Michelle, džizs faking krajst. Tukaj sem s svojo ženo, a ne?

MICHELLE: No, kar se tvoje žene tiče ...

MICHAEL: Ja?

MICHELLE: Hecno, kako se prej niti malo nisi oziral nanjo. To veš, da sem bila noseča, a ne?

MICHAEL: Kaj?

MICHELLE: Ja, ampak da se ne bi slučajno preveč zasekiral. Splavila sem, okej? Se mi pa zdi prav, da veš.

MICHAEL: Poslušaj ti mene, džizs faking krajst.

Danes je papanov ... moj foter ima danes šestdeset let, tukaj je pa zmeraj večja norišnica, mater.

Pride Bent. Ko Michael zasliši korake, se vznemiri in si nadene sončna očala. Ko vidi, da je samo Bent, si očala spet sname. Bent se napoti naravnost k njima.

BENT: A sta mogoče kaj videla ključke od mojega avta?

MICHAEL: Ne, nisva videla tvojih prekletih ključev, Bent.

BENT: Tukaj ne zdržim več, razumeš. Če jih ne bom našel, bom padel v depresijo. Samo domov hočem.

MICHAEL: Ja, saj te razumem. Bent, džizs krajst ... spelji se že, daj.

BENT: Že grem, že grem ...

Bent odide.

MICHAEL (*Michelle*): Poslušaj zdaj ti mene. Mislim, da bo najboljšje, če spakiraš svoje stvari in se pobereš domov, okej? Na, pa še tole vzemi ...

(*Ji da bankovec za petsto kron.*) Toliko ti plačam. Si razumela? Alo, gremo!

Michelle mu primaže klofuto.

MICHELLE: Ti si glih tako prfuknjen kot tvoji oče. *Paf. Michael jo silovito udari v glavo. In potem še enkrat, tako da Michelle pade po tleh. Christian vstane od mize. Ko je Michelle na tleh, jo Michael še dvakrat udari. Michelle negibna obleži.*

MICHAEL: Čez mojo družino že ne boš govorila, a ti je jasno?

Michael odide.

CHRISTIAN: A si v redu?

MICHELLE: Razkrinkaj jih vse po vrsti! Vsi so prasci! *Michelle odide. Christian sede. Spije še en kozarec vina in si nalije novega. Brez dvoma je že pijan.*

Pride Helge. Šepetaje se pomenkuje s Helmutom, pridruži se jima Michael. O nečem se dogovorijo in Helge odide k mizi. Helmut in Michael se oddaljita. Helge sede na stol zraven Christiana.

HELGE: Kaj bi pravzaprav rad dosegel, fant moj?

CHRISTIAN: Rad bi samo sedel tukaj in v miru jedel, tako kot vsi drugi. Zakaj?

HELGE: Kaj pa, če jaz vstanem in povem nekaj besed? Nekaj besed o tebi. Nekaj besed o tem, kako pokvarjen otrok si bil. Kako si drugim, zadovoljnim otrokom zmeraj uničeval stvari. Kako si jim kradel igrače in jih pred njihovimi očmi zažigal. Kakšna izprižena duša si bil in si še zmeraj.

Christian ne reče nič.

HELGE: Lahko tudi povem, kako je bilo, ko sta morala tvoji oči in tvoja mama odpotovat v Francijo. Da sta te z muko spravila iz norišnice, kjer si ležal, nabasan z zdravili. Duševni bolnik, kar si tako ali tako že od nekdaj. In kako strahotne posledice je to imelo za tvojo mamo. Lahko tudi omenim, kako popolnoma brezupen si, kar se tiče žensk. Koliko lepotic si v vseh teh letih spustil iz rok ... zato ker je v tebi tako malo moža, Christian. Lahko pa seveda tudi ... lahko pa seveda tudi povem nekaj besed o tebi in tvoji sestri. A? Kaj praviš na to? Se je Linda sploh poslovila od tebe, Christian? A? Ne. Ti je pustila kakšno sporočilo, pismo, kar koli? Ne. Nič. Nam drugim pa je, a ni to čudno. Mogoče je bil pa za to kakšen razlog. Bil je. To, da si takrat tako na vrat na nos odšel, presekal z vsem ... tako kot zmeraj narediš. Zapustil si svojo ubogo sestro. Spomnim se, kako je dan

za dnevem pri večerji spraševala po tebi. Kako je stekla k telefonu, vsakič ko je pozvonilo, ker je mislila, da si ti. Ampak nikoli nisi bil ti, Christian, zato ker si, tako kot zmeraj, mislil samo nase. Gledal samo na svoje koristi. Danes pa prideš in blatiš svojo družino, ki ti je zmeraj želela samo najboljše.

Tvoja mama misli, da moraš oditi. Noče te več videt. Jaz pa ne mislim tako. Ne. Mislim, da moraš ostati, da boš občutil, kaj pomeni pljuvat v obraz svoji lastni družini.

Helge vstane in odide. Christian ne črhne niti besede. Je na robu zloma. Pride Helmut. Zaploska.

HELMUT: To je bil ... to je bil kratek intermezzo pianissimo. Zdaj pa mislim, da lahko nadaljujemo z večerjo. Gospe in gospodje, izvolite. Ich habe Hunger.

Gostje se vračajo. Celo Bent in Poul, katerih ženi sta hoteli oditi domov. Nekateri pogledujejo proti Christianu. Drugi, med njimi sta Helge in Else, se delajo, kot da je vse v najlepšem redu, in se za Christiana ne zmenijo. Helge pride v družbi strica Leifa. Pogovarjata se o brendiju. Tako kot prej je klepetanje gostov tudi tukaj mogoče spremeniti.

HELGE: Ja, Leif, tega ti moram dati enkrat za probat.

Ta je res špica.

STRIC LEIF: A ni pregrenak?

HELGE: Ob petih jutraj že ne.

Moška se kar preveč gromko in preživahno zasmehita, potem se usedeta vsak na svoje mesto. Vsi gostje zdaj spet sedijo za mizo. Pridejo strežaj in sobarici. Postrežba se začne spet od začetka. Michelle in Lars strežeta hrano, Pia pa nataka vino. Michael se obnaša, kot da njegove žene ni.

MICHAEL (zavpije): Na zdravje, dedi! (Dvignejo kozarce.) Tvoj govor je bil super imeniten.

METTE: Že spet se mi dereš na uho.

MICHAEL: Še enkrat na zdravje.

Nekaj gostov dvigne kozarce. Pia se na hitro skloni h Christianu in mu natoči vino. Nasmehne se.

PIA: Mi smo še tukaj.

PREBEN: A lahko dobim sol in poper. Pa na zdravje!

STRIC LEIF: Jaz bi pa šampanjec in kaviar!

BENT (Poulovi ženi): A vidva tudi nista našla ključev od avta?

Poulova žena odkima in z Bentom nazdravita. Gbatokai se približa Christianu, ki sedi osamljen, medtem ko se gostje okrog njega vsevprek pogovarjajo.

GBATOKAI: Christian. My man.

CHRISTIAN: Hi.

GBATOKAI: By the look of the waitresses over there, you're still quite a popular man here. *Christian si je prisiljen zakriti oči s prtičkom. Joka. Vsi drugi se imenitno zabavajo.*

GBATOKAI: Sorry about that, man. Just get through the night. Alive.

CHRISTIAN: All right.

GBATOKAI: Please. Have some wine ...

Gbatokai napolni Christianu kozarec. Vsi nazdravljajo in pijejo. Razen Christiana so vsi dobro razpoloženi. Helmut z vilicami potrka po kozarcu in vstane. Gbatokai smukne nazaj na svoje mesto.

HELMUT: No, pri vrstnem redu govorov se v tej družini zmeraj rado kaj zaplete ... Še posebej to velja za vas ... hm ... dedek ... Je pa danes tukaj med nami tudi oseba, katere vedenje je bilo zmeraj vzorno. Če je današnji slavljenec mein dänischer Vater, potem je Elsi meine dänische Mutti. Naša draga Mutti. Elsi, prepuščam ti besedo. En aplavz, prosim.

Gostje zaploskajo in Else vstane.

ELSE: Hvala, Helmut. Hvala vsem. Moje besede bodo predvsem besede zahvale. Najprej bi rada povedala, kako vesela sem, da ste se odzvali vabilu in ste danes tukaj. Hvala vam. Obenem pa bi se pred vsemi zbranimi želela zahvaliti svojemu soprogu. Dragi moj Helge. Kar ne vem, kako naj se izrazim, saj ni besed, s katerimi bi lahko opisala, koliko mi pomeniš. In si mi zmeraj pomenil. S svojo neizmerno radoživostjo in požrtvovalno skrbjo za družino si mi dal vse, kar si žena lahko želi. Hvala ti, Helge. Za nama je 35 prečudovitih let.

Rada bi tudi izkoristila priložnost in kot mati spregovorila nekaj besed svojim trem otrokom, povsem dobronamernih seveda. Nekaj enkratnega je spremljat, kaj vse ste dosegli. Sploh če pomislim, kako majhni ste bili še pred kratkim. Ja, radoživost ste podedovali po svojem papanu.

Najprej ti, Michael, naš najmlajši, naš benjamin.

Res je, da nismo bili veliko skupaj, saj si že kmalu zapustil domačo hišo. Najprej šolanje v internatu, potem pomorska šola, potem višja šola za gostinstvo v Švici. No ja, kuharski mojster sicer nisi postal, ampak saj imaš še čas. Si nama pa vsaj podaril dva čudovita vnučka, za

kar sva ti s papanom zelo hvaležna. In seveda gre za to zahvala tudi tvoji mali Mette. Zdaj pa ti, Helene. Ti si bila v naši družini zmeraj nekaj posebnega. To pa res. Spomnim se, kako si enkrat prišla domov in rekla, da hočeš postat pevka ... Pa potem, ko si se priključila tisti, kako se ji že reče, tisti socialistični stranki ali kaj že ... S papanom nama je bilo takoj jasno, da boš delala vse po svoje. In tako je tudi bilo, to vemo vsi. Tako v življenju kot pri izbiri študija. Pristala si na antropologiji, kar se mi sicer zdi zelo vznemirljivo, čeprav sva s papanom upala, da se boš odločila za pravo ...

HELENE: Ja, ja, saj, saj ...

ELSE: Že kot otrok si bila tako pravičniška.

Spomnim se, kako je bilo, ko si začela hodit v šolo. Imela si prekrasno šolsko torbico, in ko si prišla domov, si rekla, da morajo tudi vsi drugi otroci imet take lepe torbe, ali pa ne boš več hodila v šolo.

Seveda pa je vse to, Helene, kar v življenju doživljaš, vse te različne kulture, spoznavanje tujih ljudstev, vse to je zelo dragoceno. Ko smo že ravno pri tem, bi rada izrekla pristrčno dobrodošlico naše družine Gonzalesu.

HELENE: Mama, ime mu je Gbatokai.

ELSE: Ja, ja, seveda. Dobrodošel – Kai. Zdaj pa še ti, Christian. Kot otrok si bil zmeraj svet zase. Otrok z bujno domišljijo. Naš Christian si je zmeraj znal izmišljevati čudovite zgodbe. Veš, Christian, zmeraj sem imela občutek, da se v tebi skriva imeniten pisatelj.

Christian pije vino. Med materinim govorom izprazni več kozarcev.

ELSE: Najbrž nihče od vas tega ne ve, ampak ko je bil Christian še majhen, je imel dobrega prijatelja po imenu Snut. Snut je bil izmišljen. Ampak Snut in Christian sta se v vsem strinjala. Če Snut česa ni maral, potem tudi Christian tega ni maral. Nič si nista dala dopovedat. Vse je bilo bob ob steno. Ampak, ljubi, dragi Christian. Dragi moj Christian, zelo pomembno je, da znamo ločit domišljijo od resničnosti, saj to veš. Ampak s tem si imel zmeraj težave. Saj razumem, da si kdaj jezen na očeta. Tudi jaz sem kdaj pa kdaj.

Helge mrko prikima.

ELSE: Ampak take stvari je treba urejat na štiri oči. Tvezit take štorije, kakršne si nam nocoj

natrosil, je mogoče vseeno malo pretirano. Christian, rekla bi, da te je danes spet obiskal Snut, in mislim, da sta skupaj vznemirila papana. Zato mislim, da bi bilo prav, da vstaneš in se papanu opravičiš. Snut naj pa kar obsedi. Nič ti ne bo škodilo, če papanu poveš, da ti je žal. Christian, vstani, prosim.

Vsi čakajo, da bo Christian vstal, on pa obsedi kot ohromljen. Sledi dolga, pomenljiva tišina. Else še kar stoji. Čaka Christiana.

MICHAEL: Daj no, Christian! Zberi se, človek, džiz krajst! (*Else.*) Čisto se mu je odpeljalo, mama.

ELSE: Christian?

Christian vstane. Potrka po svojem kozarcu – in potem še po nekaj kozarcih v bližini.

CHRISTIAN: Ja. Žal mi je, ker vas bom spet zmotil.

Hm ... no, leta 1998 si ti, moja mama, stopila v pisarno in zagledala svojega sina na vseh štirih. Videla si tudi svojega moža brez hlač ...

Žal mi je, žal mi je, res mi je žal, da si videla svojega sina v takem položaju. Žal mi je tudi, da te je tvoj mož poslal ven in da si ga ti brez pomisleka ubogala. Žal mi je, da si taka lažnivka in pokvarjenka, in samo upam, da boš od tega umrla. In žal mi je, da ste vsi taki prasci in samo mirno sedite in poslušate to njeno hinavsko blebetanje!

Michael vstane in pohiti okrog mize h Christianu. Stric Leif in Preben mu sledita. Christian nadaljuje, vendar ga prekinejo.

CHRISTIAN: IN TAKO MI JE ŽAL, DA TA ČLOVEK, S KATERIM ŽIVIŠ ŽE VEČ KOT TRIDESET LET ...

Michael zgrabi Christiana za roko in ga poskuša odvléči stran. Stric Leif in Preben mu prideta na pomoč.

MICHAEL: Greva. Pejt z mano.

CHRISTIAN: A lahko, prosim, povem do konca?

A lahko, prosim, povem do konca?

STRIC LEIF: Gremo.

MICHAEL: Christian, skuliraj se. Dost je. Greva.

CHRISTIAN: A me lahko spustiš?

MICHAEL: Gremo ven!

Stric Leif in Preben zgrabita Christiana in vsi trije ga vlečejo od mize.

CHRISTIAN: Samo še nekaj bi rad rekel.

MICHAEL: Kaj še?

CHRISTIAN: Michael, ti si bil v internatu v Švici, a ne da. Se pravi, da o marsičem nimaš pojma.

Ampak kljub temu to veš, a je tako? A? Ti veš, da je res? A je tako?

Vsi trije ga zdaj res močno zgrabijo in vlečejo iz sobe.

MICHAEL (*na poti ven*): Nor si, res si nor. (*Stricu Leifu in Prebenu.*) Ne smemo ga več spustit noter.

Tišina za mizo. Vsi so šokirani. Else nekaj zašepeta Helmutu, Helmut prikima in pomigne Babici. Babica potrka po kozarcu in vstane. Začne peti milo, umirjeno dansko pesem. Zveni kot kakšna hvalnica. Pesem je glede na situacijo lahko tudi kakšna druga.

BABICA (*poje*): V tihoti najglobljega gozda, kjer ti zapoje srce ...

Petje deluje na goste blagodejno in spokojno.

Michael, Stric Leif in Preben se vrnejo in se tiho posedejo. Michael poskuša Mette nekaj zašepetati, vendar se ta obrne stran.

BABICA (*poje*): ... kjer duša zbrano prisluhne, ptiček veselo zapoje, prhutne ...

V tistem trenutku se z druge strani spet pojavi Christian. Babica umolkne. Christian nagovori Michaela.

CHRISTIAN: Ti veš, da je res, a je tako, Michael?

MICHAEL: Nehaj, Christian.

CHRISTIAN: Ti veš, da je res, a ne da?

Gre k svojemu stolu in močno udari z vilicami po kozarcu.

CHRISTIAN: Ah, ja. Se opravičujem. Kje smo že ostali? Mama. Moja zvesta priča. Leta 1998 si stopila v pisarno in zagledala očeta, kako s trdim kurcem nagnusno opleta pred mojim obrazom ... ti, prasica!

Michael, Stric Leif in Preben takoj planejo po njem. Christian se upira.

CHRISTIAN: Prasica! Prasica! Spustite me! Prasica!

MICHAEL: Ven! Se boš že enkrat pobral od tukaj, pizda!

Kljub Christianovim obupnim poskusom, da bi se jim iztrgal, ga odvedejo z odra.

HELGE: Ne počuti se dobro. Res se vam opravičujem, ampak ... mama, kar nadaljaj ...

BABICA (*poje*): V gozdu samotnem popoln je mir, hrepenenje srca potešeno, objema te tiha spokojnost ...

Med petjem trojica privleče Christiana na rob odra.

STRIC LEIF: Kaj bomo z njim?

MICHAEL: Odvlekli ga bomo v gozd. To se mora nehat, pizda!

STRIC LEIF: Privežimo ga k drevesu.

Christian se krčevito upira, vendar udarci kar dežujejo po njem. Znova in znova pada na tla.

BABICA (*poje*): Slišiš pesem cerkvenih zvonov v večernem spokoju, taščice zadnji ščebet, preden utonila bo v sen, ob jezeru glasno že kvakajo žabe, polja in potok zagrinja megla ...

Boj je končan. Christian negibno leži. Nezavesten je. Michael, Stric Leif in Preben ga zvedejo z odra.

BABICA (*poje*): ... petje zvonov v daljavi zamre.

Večerni spokoj se naseli v vseh nas.

KONEC PRVEGA DEJANJA

DRUGO DEJANJE

PRVI PRIZOR

Miza je v temi. Pride Stric Leif in gre čez oder. Nekaj išče. Sreča kuharja Kima.

STRIC LEIF: O, lej ga, Kim.

KIM: Pozdravljeni, Leif.

STRIC LEIF: Veš kaj, zaklenit je treba zadnja vrata.

Kje pa so?

KIM: Tamle zadaj. Kar za mano, Leif.

Gresta k vratom.

KIM: Saj menda niste bili nasilni do njega, kaj?

STRIC LEIF: Dajva reč, da ga po moje ne bo nazaj.

KIM: Ojej.

Kim mu odpre vrata.

KIM: Tukaj noter se gre!

STRIC LEIF (*gre noter*): Ampak to je vinska klet.

KIM: Res je. (*Zaloputne vrata.*) Pika konec!

Kim zaklene vrata. Leif jih poskuša odpreti z druge strani.

STRIC LEIF: Hej! Pa kaj je s tabo! Kim, kaj hudiča počneš?

KIM: Ne moremo kar pustit, da vsi ti agresivci letajo okrog, a ne?

Kim na drugi strani odide z odra.

DRUGI PRIZOR

Miza je še zmeraj v temi. Pride Michael in kadi cigareto. Kadi mirno, vzame si čas. Prideta Helene in Gbatokai in ga gledata. Michael neprizadeto kadi naprej.

GBATOKAI: Where's your brother?

MICHAEL: S tem tipom ne bom govoril.

GBATOKAI (*izzvan, stopi bliže*): What?

HELENE (*Gbatokajju*): Don't. Don't. Kaj ste mu naredili, Michael?

MICHAEL: Helene, skuliraj se. S Christianom sva se pogovorila. Domov je šel. Vse skupaj močno obžaluje.

HELENE: A je to res?

MICHAEL: Ja. Pomiri se že.

HELENE: Okej ...

MICHAEL: Pejva zdaj noter. Bova pozneje še kaj več o tem.

GBATOKAI: He's probably just tucked him in, kissed him goodnight. Like the little brother you are, right?

MICHAEL (*grozeče*): A tebi kaj ni jasno?

GBATOKAI: Bitch.

MICHAEL: Kaj?

Michael odvrže cigareto in se zažene v Gbatokajja.

GBATOKAI: What?

MICHAEL: Kaj si rekel?

GBATOKAI: Bitch.

Michael in Gbatokai se stepeta. Neumen in grob pretep z veliko prerivanja.

HELENE: Nehaj, Michael! Nehaj, Michael! Michael, ne! Michael, pusti ga ...

MICHAEL (*noče odnehati*): Kaj si rekel?

HELENE: Nehaj, Michael! Nehaj ga srat, pizda! In to TAKOJ!

Helene odvrže Gbatokajja stran. Michael pljune za njim.

HELENE: Michael, tebi se je čisto utrgalo!

V tem trenutku se miza nenadoma razsvetli in gostje v zboru vzdikajo ...

TRETJI PRIZOR

VSI: NA ZDRAAAAVJEEEE!

Gostje sedijo za mizo. Pojedli so že glavno jed.

Lakota je potešena. Vsi so že pijani. Poul med nazdravljanjem vstane in potrka po kozarcu.

POUL: Mislim sicer, da mene nimate na spisku ...

(*Helmut z nasmeškom odkima.*) Rad bi se samo zahvalil, da nismo odšli. Večerja je čudovita.

Zabava je enkratna. Vstanimo vsi skupaj in nazdravimo Helgeju! ...

Vsi vstanejo.

VSI: NA ZDRAAAAVJEEEE!

Med zdravico prideta Helene in Gbatokai in sedeta na svoji mesti. Michael si poravna obleko in sede. Naglo si natoči žganje in ga izpije. Strežaj in sobarici gostom dotakajo vino. Michael izpije še en kozarček žganja.

METTE: Hej! Michael! Saj si glihkar enega!

Gbatokai dvigne kozarec in pogleda Michaela.

GBATOKAI (*Michaelu*): Here's to you brother! ...

To your brother ...

MICHAEL: Kaj si rekel?

GBATOKAI: To your brother.

MICHAEL: Ne mislim nazdravljat s tem stvarom.

GBATOKAI (*Helene*): What did he say?

HELENE: Nehaj, Michael!

MICHAEL (*Gbatokajju*): Kaj pa, če bi še ti imel en govor, kaj praviš? A?

GBATOKAI: What?

MICHAEL: Speech!

GBATOKAI: You want a speech? Don't tempt me, you fuck!

Michael zvrne še eno žganje in vstane.

MICHAEL: Hej! Ljudje moji! A smo na žurki ali nismo? Dajmo si duška, džizs krajst! Kaj če bi kakšno zapeli. A ste za to?

VSI: Jaaaa!

Michael začne peti. Nedožno otroško pesmico, ki v svoji naivnosti zveni rasistično. Pojejo na melodijo »Deset zamorčkov šlo je ...«.

MICHAEL (*poje*): Prišel mi je nasproti ...

Nekaj gostov mu pritegne. Vzdušje je razigrano.

Gbatokai se smehlja. Ne razume besedila. Helene gre na bruhanje.

VEČINA GOSTOV: ... zamorec skoraj nag ...

MICHAEL: ... me čudno je pogledal ...

VELINA GOSTOV: ... bolj črn kot sam vrag ...

GBATOKAI: What's this?

HELENE: It's a fucking racist song, you know ...

Gbatokai se nasmehne in zmajuje z glavo. Zdaj že vsi pojejo.

VSI (*pojejo*): Iz nosa mu obroč je

en velik zlat bingljaj,

čudno se je praskal,

si nekaj v brk momljaj.

Se v fris mi je zarežal,

po culukafsrk' blebetal,

nč nisem ga zastopil,

sem s pal'co ga nagnal.

Hula hot hotentot

hula hopsasa ...

Helene vstane in steče od mize proti robu odra. Pia odhiti za njo.

ČETRTI PRIZOR

Helene na tleh bruhne v jok. Pia jo podpira.

HELENE: Jaz enostavno ne zdržim več!

PIA: No, no. Pomiri se.

HELENE: Pobili se bojo med sabo! Znorela bom!

PIA: Helene.

Helene se uleže in joka.

HELENE: Glava me boli ... A bi mi lahko prinesla moje tablete? Si kaj videla Christiana?

PIA: Ne, nisem ... Domov je šel.

HELENE: Dobro. Domov je šel. To je dobro, da je šel domov, a ne?

PIA: Ja. To je dobro. Grem po te tvoje tablete.

HELENE: Kristus, a se je vsem zmešalo? Kako me boli glava ...

Pia odide. Helene obleži na tleh.

PETI PRIZOR

Helene še zmeraj leži na tleh. Helmut pogleda na svojo ročno uro. Potrka po kozarcu in vstane.

HELGE: No, lepo. Vidim, da še nisi obupal.

HELMUT: Ja, precej bolj trpežen sem, kot si misliš, Helge. Ura je že skoraj deset in čas je, da si prislužimo sladico. Tako kot piše na nagrobniku Alfreda Hitchcocka: »Tole doleti poredne fantke.« Helge, tradiciji družine Klingefeldt - Hansen se ne moreš izognit. Kar sledi, je plesni vlakec. Tistim, ki se tega še niste udeležili, naj povem: V sprevodu bomo šli po vsej hiši.

V čisto vse sobe. Odplesali bomo dol do jezera.

In priplesali spet nazaj gor. In ti, Helge, boš šel

z nami ... In to bomo ponavljali toliko časa,

dokler ti ne bo zmanjkalo sape ... (*Zapoje.*)

Očka danes praznuuuje ...

Tako kot že prej pojejo na melodijo »For He's A Jolly Good Fellow«.

VSI (*pojejo*): ... očka danes praznuuuje,

očka danes praznuuuje,

prav on in prav na ta dan ...

(*Ponavljajo.*)

Vsi gostje razen Gbatokaija vstanejo in se razporedijo v vlakec s Helmutom na čelu.

VSI (*pojejo*): Če si srečen, daj z dlanjo udari v dlan

(plosk, plosk),

če si srečen, daj z dlanjo udari v dlan

(plosk, plosk),

če si srečen, in ko srečo rad bi še delil

z nekom,

če si srečen, daj z dlanjo udari v dlan

(plosk, plosk).

V nadaljevanju se besede »daj z dlanjo udari v dlan« zamenjajo z besedami »tleskni s prsti razigran«, »po kolenih potokljaj«, »krepko z ного butni v tla«, »glasno vzklikni svoj hura, »brž ponovi vse od prej«.

Vlakec odpleše z odra. Gbatokai gre k Helene in ji pomaga vstati.

HELENE: V redu sem. Vse je v redu.

Vlakec spet pripleše na oder. Nekdo zgrabi Helene in Gbatokaija in tudi onadva se priključita sprevodu. Med plesom in petjem vsi zapustijo oder.

ŠESTI PRIZOR

Jakost petja se spreminja – enkrat je glasnejše, enkrat tišje. Pride Pia s Helenino torbico. V torbici poišče tulec s protibolečinskimi tabletami, ga odpre in potrese. V njem ni nobene tablete. Izvleče Lindino pismo in ga razgrne.

PIA: To je pismo. Ne bi smela brat tujih pisem.

(*Bere.*) »Tistemu, ki bo našel to pismo ...«

Se usede na tla. Potiho bere. Pride Christian. Hudo pretepen. Pijan in blodnega pogleda. Ampak miren. Petje je zmeraj bolj oddaljeno. Christian zagleda Pio. Ona ga ne opazi. Samo sedi in bere pismo znova in znova.

CHRISTIAN: Hej, malo prej sem te videl v gozdu, ampak nisem bil prepričan. Privezan sem bil k drevesu, veš. Oh, kako fušajo v tej hiši.

PIA: Kaj se dogaja, Christian?

CHRISTIAN: Dogaja se, kar se pač dogaja! In to bi bilo treba ustavit, ampak mi ne uspe. Nemogoče je to ustavit!

PIA: Mislim, da moraš za zdaj odnehat, se ti ne zdi, Christian? Christian, pridi sem. Naspal se moraš.

Petje popolnoma zamre. V tišini obsedita. Christian prekine molk.

CHRISTIAN: Odnehaš, ko vzide sonce. Sončni vzhodi so mi bili zmeraj všeč.

Dolg premolk. Christian je nemiren. Na mestu se ziblje naprej in nazaj. Pogleda pismo. Pia pogleda njega. Mu pomoli pismo.

PIA: Od tvoje sestre je. Hočeš prebrat?

CHRISTIAN: Videl sem jo v gozdu.

PIA: Nisi je videl v gozdu. Mrtva je. Tole bom rajši kar spravila.

CHRISTIAN: Spravila? Ja, mislim, da je prav, da se take stvari ohranijo. Daj mi ga! (*Ji ga vzame.*) Treba je ohraniti samega sebe! Treba je ohraniti samega sebe!

PIA: Piše, da te pogreša. O vsem piše, Christian. Helene ga je skrila v tulec od tablet. Mislim, da se te Helene boji.

CHRISTIAN: Moja sestra je mrtva. Tudi Helene, moja druga sestra, je zdaj mrtva. A zapojeva? (*Poje – na isto melodijo, kot so peli »Naš očka danes praznuuje ...«*)

Helene je danes umrla, Helene je danes umrla, Helene je danes umrla, prav ona in prav na ta dan ...

PIA: Christian! Nehaj!

CHRISTIAN (*poje*): Helene je danes umrla ... *Pride Michelle in zagleda Christiana.*

MICHELLE: O, marija sveta. Živjo.

CHRISTIAN (*jo oponaša*): O, marija sveta. Živjo.

MICHELLE (*Pii*): Poskrbet moraš za sladico.

CHRISTIAN (*jo oponaša*): Poskrbet moraš za sladico.

PIA: Takoj pridem.

CHRISTIAN (*jo oponaša*): Takoj pridem.

Michelle odide.

PIA: Jaz sem zadolžena za sladico, Christian. Saj se spomniš?

Pia ga pogleda. Spet zaslišimo petje. Zmeraj bliže je in vse glasnejše. Christian posluša.

CHRISTIAN: Samo poslušaj jih! A tebi se ne zdi, da fušajo? Tako grozljivo fušajo. (*Zavpije.*) Vsi po vrsti fušate ko sto mater! Fušate!

Pia ga skuša pomiriti. Vlavec pripleše nazaj na oder.

VSI (*pojejo*): Če si srečen, lahko veselo zdaj pridiš, če si srečen, lahko veselo zdaj pridiš ...

Vsi oponašajo prdenje. Priplešejo mimo Christiana in Pie. Nekaj gostov ju začudeno pogleda. Ko Christian zagleda Helene, pomaha s pismom.

CHRISTIAN: Nekaj si zgubila. Ni dobro zgubljat stvari!

Ji da pismo. Vlavec na drugi strani odpleše z odra. Helene stopi iz vrste, za njo pa še Gbatokai. Pia na drugi strani odide z odra. Christian stopi do mize, napiše sporočilo in ga pusti na Helmutovem krožniku. Odide.

SEDMI PRIZOR

Helene in Gbatokai sta še zmeraj na odru. Helene pobere svojo torbico.

HELENE: I just want to go home. I just really want to go home.

GBATOKAI: I understand.

Helene se odpravlja. Gostje pridejo nazaj. Vlavec se razpusti in vsi se vrnejo za mizo. Else pristopi k Helene in Gbatokaiju. Helge stoji malo stran in jih opazuje.

ELSE: Saj menda ne odhajata, kaj?

HELENE: Ja. Rada bi šla domov.

ELSE: Ne, ne delaj tega. Dajta no, Helene, Bartakai, pridita no. Zdaj si bomo privoščili sladico. Pridita, no.

Else ju neha prepričevati, da bi se vrnila za mizo. Gbatokai prime Helene za roko in se nasmehne.

GBATOKAI: Listen, Helene. I know everything will be okay. You're going to have to trust me on this. I know. I feel it. Okay?

HELENE: Okay ... okay ...

GBATOKAI: Okay.

HELENE: Okay. You're sure?

GBATOKAI: I swear.

Helene in Gbatokai se spet usedeta na svoji mesti za mizo. Vsi gostje so se že posedli. Strežejo jim sladico. In portovec. Helge stopi naprej, da bi nekaj povedal, vendar mu ne gre najbolje. Dela premore in besede se mu zatikajo.

HELGE (občinstvu): Ne vem ... res me zanima ... res me zanima, kaj bo še sledilo ... Toliko stvari se je že zgodilo ... Že kar težko dohajam ... Upam, da ne bo ... ne ... (Se obrne k Helmutu.) Prepuščam ti besedo, gospod povezovalc ...

Helge se usede za mizo.

OSMI PRIZOR

Takoj ko se Helge usede, Helmut potrka po kozarcu in vstane.

HELMUT: Všeč so mi rituali v tej družini. Ko je ples po vsej hiši končan, se na krožniku povezovalca večera zmeraj znajde skrivno sporočilo. In tako je tudi danes. Nekdo poziva seine Schwester, naj očetu prebere pismo.

POUL: »Svojo sestro?«

HELMUT: Ja. Mislim, da Helene še ni spregovorila, ker ji je nerodno. A imam prav, Helene? Zdi se mi, da je glede na okoliščine zelo prijazno od tvojega brata, da te poskuša spodbudit. S tem se v družino spet vrača mir. Le pogumno, Helene.

Helene vstane. Za trenutek samo stoji. Potem gre od mize, kot da namerava oditi.

POUL: No, začni.

MICHAEL: Začni, Helene.

PREBEN: Dajmo. Naj ti ne bo nerodno.

Helene se vrne k svojemu stolu. Potem izvleče pismo in ga razgrne. Pride Christian in se usede. Michael nemudoma vstane, da bi ga spet odstranil.

HELGE: Michael ... Michael ... Michael, obnašaj se, kot da ga ni.

Michael se spet usede. Helene ne more in ne more začeti. Pogleda Christiana. Potem začne brati. S težavo se obvladuje.

HELENE: To je ... to je napisala moja sestra.

»Tistemu, ki bo našel to pismo. Najbrž si moja

sestra ali moj brat. Kadar smo se šli vroče, mrzlo, vam je zmeraj dobro šlo. Hihi. Haha. Vem, da vam mora bit grozno, ko ste me takóle našli, ampak ... zame ni tako grozno. Vsi trije ste srečni in čudoviti ljudje in rada vas imam. Mislim, da si ne smete preveč razbijat glave zaradi mene.

Christian, bratec moj ljubi, ki si bil zmeraj z mano, hvala ti za vse. Nisem te hotela obremenjevat z vsem tem. Preveč te imam rada. Pa tudi tebe, Helene. In tebe, Michael, ti norček.«

Christian se začne igrati z desertnimi vilicami. Vtakne jih v usta in ugrizne vanje.

HELENE (bere): »Moj oče si me spet jemlje. Vsaj v sanjah. In jaz ne zdržim več. Odit moram. Vem, da bi morala to storit že prej. Vem, da bo to zate hud udarec, Christian. Mislija sem te poklicat, ampak vem, da si zelo zaposlen. Samo to bi ti rada rekla, da si nikar nič ne očitaj. Mislim, da je na drugi strani svetlo in lepo in v bistvu se veselim. Seveda me je malo tudi strah. Strah me je odit brez tebe. Zmeraj te bom imela rada. Linda.«

Helene se spet usede. Zavlada grobna tišina. Potem se oglasi Helge.

HELGE: To je bilo zelo lepo pismo. Hvala ti, deklica moja. Dajte, natočite portovca moji hčeri, da bom lahko nazdravil z njo ...

Nihče se ne zgane. Vsi sedijo kot okameneli.

HELGE: Dajte, natočite portovca moji hčeri, da bom lahko nazdravil z njo ... rad bi trčil z njo ...

Pia, Michelle in Lars nepremično stojijo s steklenicami portovca v rokah. Gostje nepremično obsedijo.

HELGE: Natočite no portovca moji hčeri, da bom lahko nazdravil z njo.

Helge s pestjo udari po mizi. Strahotno je besen. Else vsa otrdela sedi poleg njega.

HELGE: A bo že kdo nalil moji hčeri! Naj ji kdo prinese steklenico! Malo spoštovanja, prosim! Za boga svetega! Česa takšnega pa še ne! Kaj hudiča pa tako zijate?! A? A sem jaz kriv, da so vsi moji pamži take nesposobne reve?

CHRISTIAN: Pravzaprav nikdar nisem zares razumel, zakaj si to počel. Pravzaprav nikdar nisem zares razumel, zakaj si to počel.

HELGE: Česa drugega si tudi niste zaslužili.

Helge vstane. Hoče oditi, ampak Lars mu zastavi pot. Helge je prisiljen oditi po daljši poti mimo vseh

gostov. Else gre za njim. Odideta. Pri mizi so vsi tiho. Christian sam pri sebi rahlo pokima. Potem vstane.

CHRISTIAN: Žal moram zdaj it.

Christian odide na rob odra. Povezovalec večera potrka po kozarcu.

HELMUT: Bit povezovalec večera na nocojšnjem slavlju je zahtevna naloga. Moram priznat, da se v tej vlogi preskušam prvič. Vse skupaj me je globoko ganilo. Mislim, da nas je vse. Kljub temu pa se čutim dolžnega poskrbet, da ta večer izpeljemo do konca. Predlagam kavo, glasbo in ples. Izvolite, prosim ...

DEVETI PRIZOR

V trenutku, ko Helmut omeni glasbo in ples, zadoni glasba. Strežno osebje odide, prav tako Helene, Gbatokai, Michael in Mette. Drugi vsi vstanejo, se zberejo spredaj in zaplešejo. Veselo poplesavanje. Christian stoji blizu občinstva. Opazi, da nekdo prihaja. Linda je. Njegova mrtva sestra. Stopi ji naproti.

LINDA: Živjo, Christian. Pogrešam te.

CHRISTIAN: A ti tudi slišiš glasbo?

LINDA: Jaz nikdar ne slišim glasbe, Christian. (*Glasba preneha – ples zamrzne.*) Govori so mi všeč, ne maram pa hrane. Rada imam pesmi, sovražim pa zabave. Rada imam ljudi, ampak se jih bojim. Velike hiše mi niso preveč všeč. Rada hodim na sprehode, rada imam jagodni sladoled in rada se igram vroče, mrzlo. Tam zgoraj je kar lepo.

CHRISTIAN: Kje?

LINDA: Lepo je. Tebe pogrešam.

CHRISTIAN: Bi rada, da grem s tabo?

Linda odkima in se nasmehne. Tudi Christian se nasmehne.

LINDA: Kmalu bom odšla.

CHRISTIAN: Pridi sem.

Linda se mu približa. Objameta se. Nežno in dolgo.

Ona se zresni in dvigne glavo. Odmakne se.

CHRISTIAN: Kaj je?

LINDA: Zdaj moraš it, Christian. Ni še konec.

CHRISTIAN: Česa še ni konec?

LINDA: Pejt zdaj. Ni še konec.

Linda se obrne in izgine.

CHRISTIAN (*glasno*): Linda!

Pride Lars.

LARS: Naj povem gostom, da smo našli ključe od avtov?

CHRISTIAN: A lahko dobim kozarec vode, prosim?

LARS: Christian! Christian! A si v redu? ...

Christian se onesvesti in pade po tleh. Lars pokliče na pomoč.

Zatemnitev.

DESETI PRIZOR

Noč je. Christian spi na tleh. Pia se tiho približa in se uleže poleg njega. Objameta se. Christian na pol spi. Nekdo trka na vrata. Vztrajno. Od nekod pride Lars. Zaspan je. Odpre vrata. Vstopi Stric Leif. V roki drži steklenico vina. Strašno je pijan.

STRIC LEIF: Kje ste, kameradi? A je fešte že konec?

LARS: Vsi spijo. Zajtrk bomo postregli ob devetih.

STRIC LEIF (*mu ponudi steklenico*): Boš malo?

LARS: Ne, hvala.

Lars odide. Stric Leif gre k mizi.

STRIC LEIF: Če že moraš bit zaprt, bi rekel, da je vinska klet hudičevo dober plac za to. Toplo priporočam. Kje je pa muzika? Muziko rabimo. *Odide.*

ENAJSTI PRIZOR

Christian in Pia objeta ležita na tleh. Spita. Pride Helene v spalni srajci in se jima približa. Poklekne k njima.

HELENE: Christian! Christian!

CHRISTIAN: Koliko je ura?

HELENE: Ne vem ... pozno je ... tudi jaz sem šla že spat. Če se temu lahko tako reče ... ker sva ... saj veš ... ker sva ... A sta mogoče vidva tudi?

CHRISTIAN: O čem pa govoriš?

Zraven mize stric Leif rine na oder klavir.

HELENE: Ah, nič. Christian, greš lahko z mano.

Michaela ni nikjer.

CHRISTIAN: Kaj je pa zdaj to?

Pia se zbudi.

HELENE: Nikjer ga ni. Njegova žena je vsa iz sebe.

Stric Leif zaigra poskočno skladbo.

PIA: Se opravičujem, ampak a zabava še traja?

HELENE: Mislim, da ne.

PIA: Kdo za vraga pa potem igra na klavir?

Vstanejo in poslušajo. Prideta Gbatokai in Mette.

Mette si mane oči.

METTE: Živjo. Vse je v redu.

Prisluhnejo glasbi.

GBATOKAI: Why don't we ... just join the party?

DVANAJSTI PRIZOR

Stric Leif še vedno igra svojo poskočnico. Christian, Pia, Helene, Gbatokai in Mette pridejo k mizi.

STRIC LEIF: Dobrodošli na zabavi, ki se ne bo nikoli končala. Na zdravje.

CHRISTIAN: O, to je pa eden tistih nasilnežev.

STRIC LEIF: Na zdravje, Christian.

Naliva se iz steklenice, ki jo je prinesel s sabo, in še kar igra. Drugi poiščejo na mizi prazne kozarce in si natočijo. Nazdravljajo. Njihovo obnašanje je predrzno in obešenjaško.

HELENE: Tudi jaz rabim kozarec, ampak ne od kakšnega nagravžnega prasca.

Pia spleza na mizo.

PIA: Zdaj morata pa Helene in Gbatokai zaplesat.

Ker jaz mislim, da bi se morala poročiti.

Pia prime Helene za roko in jo potegne na mizo.

Tudi Gbatokai spleza gor. Stric Leif zaigra poročno koračnico. Helene in Gbatokai plešeta na mizi.

Christian in Pia v ritmu ploskata. Potem spleza na mizo še Christian in vsi štirje v pijanskem objemu plešejo ob igranju poročne koračnice. Mette se usede na stol in ne sodeluje.

Nenadoma se pojavi Else v spalni srajci. Takoj ko pride na oder, se spotakne in pade. Razburjena je in komaj razumljivo momlja. Helene steče k njej.

HELENE: Tišina. Mama hoče nekaj povedat ...

Stric Leif preneha igrati.

ELSE (*jeclja*): Ne smejo ...

HELENE: Kaj je? Kaj se je zgodilo, mama?

ELSE: Ne smejo ... ne smejo ...

HELENE: Kaj?

V tem trenutku Michael pahne na oder Helgeja.

Udriha po njem in sploh ne neha. Helge v kopalnem plašču je videti nemočen in pomilovanja vreden.

MICHAEL: Marš na tla, slišiš! Na tla, sem rekel! Dol!

(Prisili očeta, da se uleže.) Leži tukaj pri miru.

Na kozlanje mi gre od teh tvojih pizdarij. Ne

premakni se. Nikoli več ne boš videl svojih

vnukov, slišiš, nikoli več ju ne boš videl, a ti

je jasno? A slišiš? Z našo famijijo je konec!

Ostani na tleh, sem rekel ... ostani na tleh,

sem ti rekel ... Jaz sem, Michael, a me slišiš!

Tvoj Michaelček ...

Michael se z brcami spravi na očeta. Helge kriči od bolečin in strahu. Drugi pritečejo. Christian poseže vmes.

CHRISTIAN: Nehaj, Michael! Pusti ga!

Čprav Michael ni več priseben, uboga starejšega brata. Neizmerno pijan se opoteče stran. Christian poklekne k očetu. Helge si z rokami pokriva obraz. Helene, Gbatokai, stric Leif, Pia in Mette stojijo okrog njiju.

HELGE: Ubili me boste ... ubili me boste ...

Zatemnitev.

TRINAJSTI PRIZOR

Jutro je. Zunaj je že svetlo. Strežaj in sobarici pripravljajo mizo. Otroka pomagata.

LARS: Pridna, otroka. Prinest moramo še jajčka pa sir. Pa marmelado ...

Prvi od gostov pride Poul. Sede za mizo. Dobro je razpoložen.

POUL (*Michelle*): Bi lahko dobil en šnopček?

MICHELLE: Seveda.

Michelle mu natoči žganje.

POUL: Veste, zelo rad začnem dan z enim

šnopčkom. To mi tako dobro dene.

Gostje prihajajo drug za drugim in se posedajo za mizo. Zdaj so vsi v vsakodnevnikih oblačilih. Vzdušje je prijetno. Stric Leif pride s sončnimi očali.

STRIC LEIF: Dobro jutro.

Gostje mu odzdravljajo ali pokimavajo. Pride Pia in streže kavo. Potem pride Michael. Tudi on s sončnimi očali. Zadnji od gostov pride Christian.

MICHAEL: Dobro jutro, Christian.

CHRISTIAN: Živjo. Jutro.

Christian se usede.

MICHAEL: Boš enega? Kje za vraga je Leif? Oh, a tamle si, stari. A imaš novo lasuljo?

STRIC LEIF: Michael, kje pa ti kupuješ tako zmečkane obleke?

MICHAELOV SIN: Kje je pradedek?

MICHAEL: Pradedek spi. Rojstni dan ga je zdelal.

Pia Christianu nalije kavo. Christian potegne Pio k sebi.

CHRISTIAN: Pia. Kaj praviš, a bi šla z mano živet v Pariz?

PIA: Bi.

CHRISTIAN: Samo vprašam.

Pia se nasmehne. Odiše s kavno ročko. Michael frčne v Christiana košček kruha.

MICHAEL (*Christianu*): Ej, ti. Pa ne, da pecaš kelnarice, človek? Kaj ti pa je, pizda?

HELENE: Zapri, Michael. Daj rajši pojej zajtrk.

Prismuknjeno se šaljivo in glasno pogovarjajo. Vstopita Helge in Else. Vsi utihnejo. Helge in Else stopata mimo gostov.

ELSE: Dobro jutro.

GOSTJE: Dobro jutro.

HELGE: Dobro jutro vsem. In dober tek.
Helge in Else se usedeta na čelo mize. Michaelova hči steče k Helgeju in mu z otroško knjigo v roki zleze v naročje.

MICHAEL: Hej, pridi k očku. Daj, pridi sem.

Helge spusti otroka iz naročja.

HELGE: Ti bo rajši očka tole prebral.

Deklica steče k Michaelu in Mette. Helge potrka z žlico po kozarcu in vstane.

HELGE: Vem, da trenutek ni najprimernejši, ko ste ravno pri zajtrku. Potrudil se bom, da bom čim krajši. Rad bi povedal samo to, da vem, da boste vsak čas spakirali svoje stvari in odšli domov, in se zavedam, da vas vidim zadnjič. Zdaj sem tudi dojel, kaj sem naredil svojim otrokoma. To je neodpušljivo. Vem, da me boste vsi, ki sedite za to mizo ... še posebej pa moji otroci ... sovražili do konca življenja. Kljub temu bi vam rad povedal, da boste zmeraj moji otroci in da sem vas imel rad in vas bom zmeraj imel rad, ne glede na to, kje na svetu boste in kaj boste v življenju počeli. In še beseda tebi, Christian ... Dobro si se boril, fant moj.

Helge se spet usede. Trenutek tišine. Potem gostje naprej zajtrkujejo in se pogovarjajo. Michael stopi k očetu. Sname si sončna očala in ga dregne v ramo.

MICHAEL: Zelo dobro, papá. Lep govor. Dobro si to povedal. Vseeno pa mislim, da bi bilo prav, če zdaj greš, a ne? Da bomo lahko pojedli zajtrk.

HELGE: Ja, ja. Seveda, seveda.

Michael si spet nadene sončna očala in se vrne na svoj stol. Helge se zbere in vstane.

HELGE (*Else*): A boš ti ... a greva?

ELSE: Tukaj bom ostala.

Helge stopa mimo vseh gostov. Odide. Else ostane. Gostje zajtrkujejo in se pogovarjajo. Pride sobarica s kavo. Vidimo jo samo v hrbet.

MICHAEL: Hej, Christian! Christian! Kaj če bi ti prišel k nam v firmo na novoletni žur, da bi malo poživil sceno? A te lahko najamemo za par urc, pa nam pripraviš kakšen podoben govor?
Ti plačamo 200 na uro.

Christian se smeje. Gostje postajajo zmeraj glasnejši. Potem nenadoma otrpnejo. Neznana sobarica se približa Christianu. Linda je. Položi roko Christianu na ramo in ga poljubi na lice. Christian se obrne k njej.

LINDA: Hvala, bratec. Rada te imam.

Christian pokima. Po nesreči prevrne kozarec na mizi. Postavi ga pokonci. Linda odide. Ko se Christian spet ozre, je ni več. Gostje okrog njega v popolni tišini negibno obsedijo. Kot bi sredi gibanja nenadoma otrpnili. Christian jih gleda. Molči.

KONEC

**Priloga gledališkega lista Mestnega gledališča ljubljanskega
Letnik LXXIII, sezona 2022/2023, številka 8**